ΕΤΟΣ Δ'—1901 + ΑΡ. 5 + 1 ΜΑΡΤΙΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΑΙ ΚΛΑΣΣΙΚΑΙ ΣΠΟΥΔΑΙ

ΚΑΙ Ο ΚΑΤ' ΑΥΤΩΝ ΑΓΩΝ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑΙ

Ὁ κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς πραγματιστικῆς μορφώσεως ἀρξάμενος διωγμὸς κατὰ τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων κλασσικῶν γλωσσῶν, τῆς Ἑλληνικῆς δηλ. καὶ τῆς Λατινικῆς, ἐν τοῖς γυμνασίοις ἐπετάθη ἐπ' ἐσχάτων εἰς ἐπίφοβον διὰ τὰς γλώσσας ταύτας βαθμὸν καὶ δύναταί τις ἴσως ἀσφαλῶς ἀπὸ τοῦδε νὰ προίδῃ ὅτι μὲ ὅλους τοὺς ἐπαίνους καὶ πανηγυρικούς, οὓς ὑπὲρ αὐτῶν οἱ φίλοι καὶ θαυμασταί των ψάλλουσι, δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ ἀνθέξωσιν αὗται εἰς τὸν φοβερὸν ἀγῶνα τῆς συγχρόνου γενεᾶς, ἥτις διὰ συγχρόνων στοιχείων ἐπιδιώκει νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν τῆς νεολαίας καταδικάζουσα τὰς νεκρὰς ἀρχαίας γλώσσας νὰ περιορισθῶσιν ἐν μόνοις τοῖς Πανεπιστημίοις. Καὶ ἤδη μετὰ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, ὅστις ἐμμέσως πως ἐκηρύχθη κατὰ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, ἔν τισι μὲν εὐρωπαϊκαῖς χώραις κατήργησαν τὴν ὑποχρεωτικὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης διδασκαλίαν ἐν τοῖς γυμνασίοις, ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Γαλλίᾳ τὸ ἀνώτερον Πανεπιστημιακὸν συμβούλιον ἀπεφάσισεν, ὅπως τοῦ λοιποῦ ἐρωτῶνται οἱ μαθηταὶ τῆς 4ης τάξεως τῶν σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἂν θέλουσι νὰ ἐξακολουθῶσι διδασκόμενοι τὰ Ἑλληνικὰ μετὰ τῶν Λατινικῶν ἢ μόνον τὰ τελευταῖα μετὰ τῶν συγχρόνων γλωσσῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ γυμνασίῳ διδάσκονται ὡς κύρια μαθήματα αἱ ἀρχαῖαι γλῶσσαι, διὰ τοῦτο εἶναι καὶ τὸ μόνον ἐκπαιδευτικὸν ἵδρυμα τὸ ὑποστὰν καὶ ὑφιστάμενον ἔτι τὰς πλείστας ἐπιθέσεις ἐκ μέρους τῶν οὐχὶ φιλικῶς πρὸς τὰς γλώσσας ταύτας διακειμένων. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ σχολείου, τὸ γυμνάσιον δηλ., ἐν Γερμανίᾳ κατ' ἐξοχὴν ἀνεπτύχθη καὶ ἤκμασε, καὶ διὰ τοῦτο καλὸν κρίνομεν διὰ βραχέων νὰ διαλάβωμεν περὶ τοῦ Γερμανικοῦ γυμνασίου, ὅπως παρακολουθοῦντες τὴν ἱστορικὴν αὐτοῦ ἐξέλιξιν καὶ ἀνάπτυξιν δυνηθῶμεν νὰ ἀνεύρωμεν τὰ αἴτια, τὰ προκαλέσαντα τὸν κατὰ τῶν ἀρχαίων κλασσικῶν γλωσσῶν πόλεμον.

Τὸ Γυμνάσιον ἐν Γερμανίᾳ προῆλθεν ἐκ τῆς καλουμένης Λατινικῆς σχολῆς, ἧς τὴν ἵδρυσιν κατ' ἀρχὰς ὑπηγόρευσαν αἱ ἀνάγκαι καὶ αἱ βλέψεις τῆς Ῥωμαϊκῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἐπιζητούσης τὴν μόρφωσιν κλήρου ἰδίᾳ, ὅστις τότε ἀπετέλει τὴν προνομιοῦχον τῆς κοινωνίας τάξιν, γνώστου τῆς Λατινικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας. Μετά τινας ἐν τῷ μεταξὺ ἐπελθούσας ἀσημάντους μεταρρυθμίσεις ἐμφανίζεται ἐν Γερμανίᾳ τὸ ἀνθρωπιστικὸν γυμνάσιον, ἐν ᾧ παρέχεται εὐρύτερον ἔδαφος εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, τὰ δὲ πραγματικὰ μαθήματα τίθενται ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ μετὰ τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικά. Ὁ ὀργανισμὸς τῶν Γυμνασίων τούτων καθορίζεται ἐπισήμως ὑπὸ τῆς πολιτείας περὶ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος τὸ πρῶτον ἐν Σαξονίᾳ καὶ Πρωσσίᾳ.

Εἶτα ἐπέρχεται ὁ Ναπολέων κατὰ τῆς Γερμανίας. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν ἀτυχῆ τοῦ πολέμου τούτου ἔκβασιν ἤρχισε νὰ καλλιεργῆται ἡ ἰδέα τοῦ νέου Γυμνασίου καὶ δὴ ἐν Πρωσσίᾳ· γίνεται ὁ ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως πόλεμος, ἄρχεται νὰ μορφοῦται τὸ ἐθνικὸν φρόνημα (πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ὁποίου προηγουμένως ὁ Λέσιγγ διαφερόντως εἰργάσθη), σχηματίζονται τὰ συνταγματικὰ πολιτεύματα, ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν χωρικῶν πραγματοποιεῖται, καὶ ἀναφαίνεται ἡ ἀριστοκρατία τῆς πνευματικῆς μορφώσεως, αἴτια ἀρκούντως σπουδαῖα ὅπως προκαλέσωσι τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ τότε ἐκπαιδευτικοῦ καθεστῶτος.

Ἱδρυτὴς τοῦ νέου Γυμνασίου δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ ἐπιφανὴς φιλόλογος Φρειδερῖκος Αὔγουστος Βόλφ. Τὸ γυμνάσιον τοῦτο ἔκαμε μὲν ἓν βῆμα πρὸς τὰ πρόσω, ἀλλὰ μικρόν, διότι ὁ Βόλφ καὶ οἱ ὀπαδοί του φοβούμενοι τὸ multa ἐνίσχυσαν ἰδίως ἐν αὐτῷ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν καὶ οὕτω κατέστη τοῦτο προπαιδεία τις τοῦ Πανεπιστημίου ἀπολαῦον πολλῶν προνομίων. Ἡ ἀστικὴ ὅμως τῆς κοινωνίας τάξις δὲν ἔμενεν εὐχαριστημένη ἐκ τούτου, ὁ πρακτικὸς βίος παρουσίαζεν ὁσημέραι πολλὰς ἄλλας ἀπαιτήσεις, ἃς δὲν ἠδύνατο νὰ πληρώσῃ τὸ γυμνάσιον διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ εἰς τοὺς τροφίμους του παρεχομένων γνώσεων, ἡ δὲ Δημοτικὴ Ἐκπαίδευσις κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις ταύτας παρεῖχε πολὺ ὀλίγα.

Πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τούτων παρέστη ἀνάγκη νὰ δημιουργηθῇ ἕτερον εἶδος σχολείου, ἡ Πραγματικὴ σχολὴ (Realschule), ἥτις ἐπιδιώκει τὴν μόρφωσιν τῶν ἐν αὐτῇ φοιτώντων διὰ συγχρόνων στοιχείων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ γυμνάσιον, ὅπερ ἐργάζεται μᾶλλον δι' ἀρχαίων.

Σὺν τῷ χρόνῳ ἐζητήθη καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ἐξομοίωσις τῆς Πραγματικῆς σχολῆς πρὸς τὸ γυμνάσιον καὶ ἰδοὺ ἐμφανίζεται αὕτη μὲ 9 τάξεις ὡς ἐκεῖνο, μὲ τὴν διδασκαλίαν ὅμως μόνον τῆς Λα-

τινικῆς ἐκ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν τὸ 1859 ἐν Πρωσσίᾳ (Realgymnasium). Τὸ 1870 οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ εἴδους τούτου τοῦ σχολείου ἀπέκτησαν καὶ τὸ δικαίωμα τῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον φοιτήσεως. Τὸ 1882 ἐνισχύθη ἐν αὐτῷ ἡ διδασκαλία τῆς Λατινικῆς γλώσσης ἔτι μᾶλλον καὶ εἰσήχθη ἀντὶ τῆς ἐν τῷ γυμνασίῳ Ἑλληνικῆς γλώσσης ἡ Ἀγγλικὴ ὡς ὑποχρεωτικὸν μάθημα.

Ἀλλὰ καὶ ἡ σχολὴ αὕτη δὲν ἀνταπεκρίνετο εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Πραγματιστῶν, οἵτινες ἐζήτουν τὴν μόρφωσιν τῆς νεότητος δι' ὅλως συγχρόνων μορφωτικῶν στοιχείων, καὶ ὡς ἐκ τούτου προέκυψε νέον εἶδος σχολείου, ἡ Ἀνωτέρα πραγματικὴ σχολὴ μὲ δύο συγχρόνους ξένας γλώσσας, τὴν Γαλλικὴν καὶ Ἀγγλικὴν ἄνευ Λατινικῶν.

Ὥστε ἔχομεν μέχρι τοῦδε:

1) Τὴν κατωτέραν Πραγματικὴν σχολὴν (ἡ φοίτησις ἐν αὐτῇ εἶναι ἑξαετὴς καὶ ἀλλαχοῦ ἑπταετής, τριετὴς δὲ προηγουμένως ἐν τῷ Δημοτικῷ ἢ ἐν ἰδιαιτέρῳ Προκαταρκτικῷ καλουμένῳ σχολείῳ, $3+6=9$ ἔτη· ἀπὸ τοῦ 6ου τῆς ἡλικίας ἔτους μέχρι τοῦ 6ου συμπεπληρωμένου. Ξένη γλῶσσα ἡ Γαλλική).

2) Τὸ Πραγματικὸν γυμνάσιον (ἡ φοίτησις ἐν αὐτῷ εἶναι ἐννεαετὴς καὶ τριετὴς ἐν τῷ Δημοτικῷ ἢ Προκαταρκτικῷ σχολείῳ $3+9=12$ ἔτη, ἀπὸ τοῦ 6ου μέχρι τοῦ 18ου ἔτους τῆς ἡλικίας συμπεπληρωμένου. Ξέναι γλῶσσαι ἡ Λατινική, Γαλλικὴ καὶ Ἀγγλική).

3) Ἡ Ἀνωτέρα Πραγματικὴ σχολὴ (ἡ φοίτησις καὶ ἐν αὐτῇ 9ης ὡς καὶ ἐν τῷ Πραγματικῷ γυμνασίῳ καὶ 3ης ἐν τῷ Δημοτικῷ ἢ Προκαταρκτικῷ σχολείῳ ἐν ὅλῳ 12 ἔτη ἀπὸ τοῦ 6ου μέχρι τοῦ 18ου τῆς ἡλικίας ἔτους. Ξέναι γλῶσσαι ἡ Γαλλικὴ καὶ Ἀγγλική).

4) Τὸ Γυμνάσιον (ἡ ἐν αὐτῷ φοίτησις ὡς καὶ ἀνωτέρω δηλ. 9ης ἐν τῷ γυμνασίῳ καὶ 3ης ἐν τῷ Δημοτικῷ ἢ Προκαταρκτικῷ σχολείῳ, ἐν συνόλῳ ἐπίσης 12ής. Ξέναι γλῶσσαι ἐν αὐτῷ. Ἡ ἀρχαία Ἑλληνική, ἡ Λατινική, ἡ Ἀγγλικὴ καὶ Γαλλική, πρὸς δὲ καὶ ἡ Ἑβραϊκὴ ὡς προαιρετικὸν μάθημα διὰ τοὺς προτιθεμένους νὰ σπουδάσωσι θεολογίαν).

Ἀπὸ τοῦ 1882 ὁ ἀγὼν ἐξακολουθεῖ ἔτι σφοδρότερος· τὸ 1890 συγκαλεῖται ἐν Βερολίνῳ ἡ Δεκεμβριανὴ διδασκαλικὴ συνέλευσις, ἐν ᾗ συζητοῦνται αἱ ἀναγκαῖαι μεταρρυθμίσεις, αἵτινες ἔπρεπε νὰ ἐπενεχθῶσιν εἰς τὰ ἀνώτερα σχολεῖα.

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1892 διὰ Διατάγματος ἐφηρμόσθησαν τὰ πορίσματα τῆς συνελεύσεως, ἐκανονίσθησαν δηλ. τὰ δικαιώματα, ὁ ὀργανισμός, τὸ πρόγραμμα καὶ ἡ διδακτικὴ μέθοδος τῶν διαφόρων μαθημάτων. Ὁ αὐτοκράτωρ ἔλαβε ζωηρὸν μέρος εἰς τὰς συζητήσεις τῶν συνελεύσεων τούτων, διότι ἀπολυθεὶς ἐκ τοῦ γυμνασίου τοῦ Κάσσελ ἐγνώρισε πολλὰ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως καὶ πείρας καὶ ὑπάρχει καὶ ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς τὸν Αἰμίλιον Χάρτβιτ, ἣν ὡς πρίγκιψ διάδοχος (1885) ἔγραψε καὶ ἐν ᾗ δριμύτατα καταφέρεται κατὰ τῆς ἐπικρατούσης κακῆς μεθόδου τῶν παραδόσεων τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν ἰδίως καὶ τῆς ὀλιγωρίας τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων. Εἶναι δὲ γνωστὴ ἡ φράσις αὐτοῦ, ἣν κατὰ τὸ 1892 εἶπεν: «ich will nicht Griechen, nicht Römer Bürger, sondern Deutsche». Δηλ. «Δὲν θέλω νὰ μορφώσω Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους πολίτας, ἀλλὰ Γερμανούς», θέλων νὰ δηλώσῃ διὰ τούτου ὅτι καὶ τὸ γυμνάσιον σκοπὸν ἔχει νὰ ἀναπτύξῃ καὶ ἐνισχύσῃ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα τῆς ἐν αὐτῷ φοιτώσης Γερμανικῆς νεολαίας.

Τὸ 1892 λοιπὸν ἐπῆλθον καὶ ἐφηρμόσθησαν αἱ προταθεῖσαι μεταρρυθμίσεις, ἀλλ' ἡ πρόοδος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἡ ἀνύψωσις τοῦ Πολυτεχνείου καὶ τῶν τεχνικῶν σχολῶν ἔδει νὰ ἐπιφέρῃ καὶ τὴν μεταρρύθμισιν τῶν προπαρασκευαστικῶν διὰ ταύτας ἀνωτέρων σχολῶν, διὸ τὸν Μάϊον τοῦ παρελθόντος ἔτους συνῆλθε καὶ πάλιν νέα ἐκπαιδευτικὴ συνέλευσις ἐν Βερολίνῳ, ἥτις συνεζήτησε τὰς ὑπὸ τῶν πραγμάτων ὑποδεικνυομένας ἀναγκαίας μεταρρυθμίσεις, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν συζητήσεων τούτων ἐξεδόθη περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου τὸ νέον αὐτοκρατορικὸν Διάταγμα (οὗτινος περίληψις ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 15ης Δεκεμβρίου τῆς «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς»), δι' οὗ τὰ τρία εἴδη τῶν ἀνωτέρων σχολείων, τὸ Γυμνάσιον, τὸ Πραγματικὸν Γυμνάσιον καὶ ἡ Ἀνωτέρα Πραγματικὴ σχολὴ θεωροῦνται ἰσοδύναμα ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν μόρφωσιν καὶ οἱ ἀπόφοιτοι καὶ τῶν τριῶν τούτων ἀπολαύουσι τῶν αὐτῶν προσόντων καὶ δικαιωμάτων. Τὸ Διάταγμα τοῦτο ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον τὰ προνόμια, ἅτινα πρότερον ἐκέκτητο, καὶ θέτει αὐτὸ ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὸ Πραγματικὸν Γυμνάσιον καὶ τὴν Ἀνωτέραν Πραγματικὴν σχολήν, ὅπως, ὡς ἐν αὐτῷ ἀναφέρεται, καὶ εὐρυτέρα διάδοσις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ὧν τὴν κοινωνικὴν ὠφέλειαν δὲν δύναταί τις σήμερον νὰ ὑποτιμᾷ, ἐπιτευχθῇ καὶ συνδιαλλαγή τις μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τῆς ἀνθρωπιστικῆς καὶ πραγματικῆς τάσεως ἐπέλθῃ.

Αἱ νέαι αὗται μεταρρυθμίσεις ἀποβαίνουσι πρὸς ὠφέλειαν μὲν τῶν Πραγματικῶν καλουμένων σχολῶν, πρὸς βλάβην δὲ τοῦ Γυμνασίου, ὅπερ λυσσωδῶς πολεμεῖται ὑπὸ τῶν πραγματιστῶν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ οὗτοι προβαίνουσιν ὥστε καὶ τὴν παντελῆ αὐτοῦ κατάργησιν δὲν διστάζουσι νὰ προτείνωσι. Καὶ ὁ ἀγὼν οὗτος δὲν

ὑφίσταται μόνον ἐν Γερμανίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις Εὐρωπαϊκαῖς χώραις, ἐν Γαλλίᾳ δηλ., ἐν ταῖς Σκανδιναυϊκαῖς χώραις κ.λ.π. Ἐν Νορβηγίᾳ κατηργήθη ἡ ἐν τοῖς γυμνασίοις διδασκαλία τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν. Ὁ σφοδρότατος ὅμως ἀγὼν διεξάγεται ἰδίως κατὰ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, καὶ τοῦτο διότι ἡ Λατινικὴ γλῶσσα τὸ μὲν ἔχει ῥίψῃ βαθείας τὰς ῥίζας της ἐν τῷ νεωτέρῳ Εὐρωπαϊκῷ πολιτισμῷ διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῆς Δυτ. Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, ὑπῆρξεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἡ γλῶσσα τῶν λογίων καὶ θεωρεῖται ὡς ἡ βάσις τῶν νεωτέρων γλωσσῶν τῆς Γαλλικῆς καὶ ἐμμέσως τῆς Ἀγγλικῆς· τὸ δὲ διότι ἡ καθόλου τῆς Λατινικῆς γραμματικῆς διάταξις εἶναι λογικωτέρα καὶ κανονικωτέρα καὶ ἑπομένως εὐχερεστέρα ἡ ταύτης ἢ ἡ τῆς πολυπλόκου ἑλληνικῆς ἐκμάθησις· πρὸς δὲ διότι πλεῖστα ῥητά, παροιμίαι καὶ ἐπιστημονικοὶ ὅροι ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς ἐπιστημονικοῖς τῶν συγχρόνων ἔργοις καὶ τῇ ἐθνικῇ αὐτῶν φιλολογίᾳ.

Εἰς τοὺς τοιαῦτα ὅμως ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς Λατινικῆς φέροντας δύναταί τις νὰ ἀντιτάξῃ πρῶτον μὲν ὅτι οἱ περισσότεροι ἐπιστημονικοὶ ὅροι εἶναι μᾶλλον Ἑλληνικοὶ ἢ Λατινικοί, δεύτερον δὲ ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι ὑπὲρ τῆς Λατινικῆς λόγοι των εἶναι μᾶλλον ἐξωτερικοί, διὸ καὶ εὐκολώτερον ὑποπίπτουσιν εἰς τὴν ἀντίληψιν παντός, ἢ ἐσωτερικοί. Οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς, ἀφ' ὅτου ἤρξαντο μελετώμενοι ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ διὰ τοῦ ἀπαραμίλλου κάλλους τῆς μορφῆς καὶ τῆς βαθύτητος τῶν ἐννοιῶν των ἐπενήργησαν πολὺ περισσότερον τῶν Ῥωμαίων τοιούτων εἰς τὴν σύγχρονον Γερμανικὴν φιλολογίαν καὶ εἰς τὴν καθόλου ἐσωτερικὴν τοῦ βίου αὐτῶν διαρρύθμισιν. Οὐδεὶς βεβαίως δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει μορφωτικὴν καὶ ἠθοποιὸν δύναμιν ἀσυγκρίτως μεγαλητέραν τῆς Λατινικῆς καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες πεζογράφοι καὶ ποιηταὶ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἵστανται πολὺ ὑψηλότερον τῶν Ῥωμαίων μιμητῶν. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὶ οἱ πολέμιοι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης συνιστῶσι τὴν μετάγγισιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πνεύματος εἰς τὴν παιδευομένην νεότητα διὰ κλασσικῶν μεταφράσεων, ἀποδεικνύοντες διὰ τούτου ὅτι οὐχὶ ἄλλος τις λόγος ἢ ἡ μεγάλη περὶ τὴν ἐκμάθησιν τῆς γλώσσης ταύτης δυσχέρεια εἶναι ἡ μόνη ἴσως καὶ ἡ κυρία αἰτία τοῦ κατ' αὐτῆς ἀγῶνος.

Ποῖα ὅμως εἶναι τὰ οὐσιωδέστατα καὶ βαθύτερον ἐγκείμενα αἴτια, ἅτινα προὐκάλεσαν τὸν κατὰ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν πόλεμον τῆς συγχρόνου γενεᾶς; Τὰ σπουδαιότερα τούτων εἶναι δύο· ἡ κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐπιτελεσθεῖσα γιγαντιαία τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν πρόοδος ἔν τινι ψυχολογικῷ καὶ ἠθικῷ ὑλισμῷ, ἐξ ὧν προήχθη ἡ πρὸς τὸ ὠφελιμον μόνον ῥοπὴ τῆς συγχρόνου γενεᾶς, καὶ ἡ μετὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον καὶ τὴν σύμπηξιν τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ἰδίως ἐπικρατήσασα ἰδέα τῆς ἐπιῤῥώσεως καὶ ἐνισχύσεως τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῆς νεολαίας διὰ τῆς ἐθνικῆς φιλολογίας. Λέγομεν δὲ μετὰ τὴν σύμπηξιν τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, διότι κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος οἱ Γερμανοί, μὴ ἀποτελοῦντες ἑνιαῖον κράτος ὡς σήμερον, τὴν ἰδέαν τῆς πατρίδος συνεκέντρουν ἐν μόνῃ τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ φιλολογίᾳ. Μόνον ἐν Πρωσσίᾳ εἶχε κατορθωθῇ νὰ δημιουργηθῇ διὰ τοῦ Μεγάλου Φρειδερίκου ἐθνικὸν φρόνημα, ἀλλὰ τοῦτο ἦτο καθαρῶς Πρωσσικὸν καὶ οὐχὶ καθολικὸν Γερμανικόν. Τὴν ἀνωτέρω γνώμην ἐπικυροῦσι καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν ποιηταὶ Γκαῖτε καὶ Σίλλερ, ὧν τὰ ἔργα μᾶλλον κοσμολογικὸν ἢ καθαρῶς ἐθνικὸν χαρακτῆρα φέρουσι. Τὴν ἰδέαν δὲ ταύτην τῆς ἐνισχύσεως τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος διὰ τῆς γερμανικῆς φιλολογίας καὶ τῶν συγχρόνων γλωσσῶν μετὰ δυνάμεως ὑπεστήριξεν αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ, ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν, δυσμενῶς ἐκφρασθεὶς διὰ τὴν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀνεπάρκειαν τῶν γυμνασίων.

Καὶ ἕτερον ὅμως αἴτιον, οὐχ ἧττον τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων σπουδαῖον, οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὴν κατὰ τῶν Γυμνασίων καταφορὰν τῆς κοινωνίας. Εἶναι δὲ τοῦτο ἡ πρό τινων ἀκόμη ἐτῶν καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἐπικρατοῦσα ἔλλειψις τῆς προσηκούσης παιδαγωγικῆς μορφώσεως τῶν λειτουργῶν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ τὸ ἀμέθοδον καὶ ἀψυχολόγητον τῆς διδασκαλίας των. Τὸ περιεχόμενον δηλ. τῶν συγγραφέων παρημελεῖτο καὶ οἱ ἄχρηστοι τύποι καὶ αἱ ἀνωφελεῖς γραμματικαὶ παρατηρήσεις ἦσαν τὸ κύριον τῆς διδασκαλίας των ἔργον καὶ καθόλου εἰπεῖν ἡ ἀρχαία φιλολογία ἐχρησίμευεν εἰς αὐτοὺς ὡς ὑλικὸν ἐφαρμογῆς γραμματικῶν κανόνων καὶ ἐξαιρέσεων, ἡ δὲ αἰσθητικὴ τῶν συγγραφέων ἑρμηνεία καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων μορφωτικῶν ἰδεῶν ἢ τέλειον παρημελεῖτο ἢ ἀνεπαρκέστατα καὶ ἐκ παρέργου ἐγίνετο. Μαρτύριον τούτου εἶναι τὰ ἐκ τοῦ προχείρου ἐν τῷ σχολείῳ γραφόμενα ὑπὸ τῶν μαθητῶν θέματα, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων κατ' ἐξοχὴν ἐγίνετο ἡ βαθμολογία αὐτῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἠδίκει πολλοὺς μαθητὰς μὴ ἔχοντας τὴν εὐχέρειαν καὶ τὸ φυσικὸν δῶρον τοῦ διατυποῦν ἐκ τοῦ προχείρου τοὺς γλωσσικοὺς τύπους, ἄλλως ἱκανοὺς ὄντας νὰ κατανοῶσι καὶ εἰσδύωσι κατὰ τὸ δυνατὸν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἑρμηνευομένων συγγραφέων. Αἱ οἰκογένειαι, ὧν τὰ τέκνα σφόδρα ἐπεβαρύνοντο δι' ἐργασίας ἀσκόπου καὶ ἀνωφελοῦς πρὸς τὰς σημερινὰς κοινωνικὰς ἀνάγκας, ἤρχισαν νὰ διαμαρτύρωνται καὶ αἱ διαμαρτυρίαι αὗται

διήγειραν φυσικῷ τῷ λόγῳ τὴν περιφρόνησιν τῶν μαθητῶν πρὸς τὰς ἀρχαίας γλώσσας, ἥτις σφόδρα συνετέλεσεν εἰς τὴν μὴ ἐπίδοσιν αὐτῶν καὶ μεγάλας δυσχερείας εἰς τοὺς διδάσκοντας τὰς ἀρχαίας γλώσσας καθηγητὰς παρενέβαλεν. Οἱ τοῦ γυμνασίου διδάσκαλοι ἐπί τινα χρόνον ἐσίγων περιφρονοῦντες τοὺς τοιούτους ψιθυρισμούς, ἀλλ' ὅτε ἡ θύελλα ἐξερράγη δεινὴ πανταχόθεν καὶ δὴ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ ἐξεφράσθη κατὰ τῆς ἀνεπαρκείας αὐτῶν, ἐξηγέρθησαν, ὅπως ὑπερασπίσωσιν ἑαυτοὺς κατὰ τῆς τοιαύτης κατ' αὐτῶν καταφορᾶς ἐκ μέρους τῆς κοινωνίας, καὶ ἀπὸ κοινοῦ προέβαλον τὸ ἐρώτημα: Τί δυνάμεθα λοιπὸν νὰ μεταβάλωμεν; Ἐκ τούτου κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη ἐδημιουργήθησαν τρεῖς τάσεις, ὧν ἑκάστη ἔχει καὶ ὑποστηρίζει ἰδίαν περὶ τοῦ Γυμνασίου γνώμην· ἡ Συντηρητική, ἡ Μεταρρυθμιστική, καὶ ἡ τῶν ἄκρων ἢ Ῥιζοσπαστική.

Α) Ἡ Συντηρητικὴ τάσις. Κυριώτατοι ἀντιπρόσωποι ταύτης εἶναι οἱ γυμνασιάρχαι Jäger, Wendt καὶ Cauer. Περιοδικὴ δὲ ἐν ᾧ ἐκτίθενται αἱ τούτων γνῶμαι εἶναι τὸ «Humanistische Gymnasium». Οὗτοι εἶναι ὑποστηρικταὶ τῆς ἀνθρωπιστικῆς καλουμένης μορφώσεως, ἔχοντες στερρῶς τὴν γνώμην ὅτι τὸ Γυμνάσιον ὤφειλε νὰ μείνῃ ὡς ἔχει, δηλ. μὲ τριετῆ προπαιδευτικὴν μόρφωσιν ἐν τῷ Δημοτικῷ ἢ Προκαταρκτικῷ σχολείῳ καὶ μὲ ἐννεαετῆ ἐν τῷ Γυμνασίῳ. Κατὰ τὰ ἐννέα ἔτη διδασκαλία τῆς Λατινικῆς γλώσσης καὶ κατὰ τὰ ἓξ τελευταῖα τῆς Ἑλληνικῆς, διότι ἵνα τὰς γλώσσας ταύτας οἱ μαθηταὶ ἐκμάθωσι δέονται χρόνου ἐπαρκοῦς, ὅστις ἐν οὐδενὶ λόγῳ νὰ συντμηθῇ δύναται.

Β) Ἡ Μεταρρυθμιστική. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς τάσεως ταύτης διαιροῦνται εἰς δύο τάξεις, α) εἰς τοὺς μετρίας μεταρρυθμίσεις ἐπιζητοῦντας καὶ β) εἰς τοὺς εὐρυτέρας τοιαύτας προτείνοντας.

Εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς πρώτης τάξεως, δηλ. εἰς τοὺς μετρίας μεταρρυθμίσεις ἐν τῷ Γυμνασίῳ ἐπιζητοῦντας, δύναται νὰ καταλεχθῇ καὶ ὁ ἱδρυτὴς τῆς Ἐπιστημονικῆς Παιδαγωγικῆς Ἔρβαρτος, ὅστις ἐζήτει τὴν ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τὴν ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ θέσιν τῶν Λατινικῶν, διότι ἡ Ἑλληνικὴ φιλολογία καὶ τέχνη εἶναι πολὺ σπουδαιοτέρα καὶ συντελεστικωτέρα εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ φρονήματος καὶ τὴν ἐξύψωσιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν παίδων· κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὁ προώρως ἀποθανὼν διευθυντὴς τῶν ἐν Ἄλλῃ ἐκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων τοῦ Φράγκε, Φρὶκ (Frick), ὅστις ἐπίσης ἐθεώρει τὰ Ἑλληνικὰ πολὺ τῶν Λατινικῶν σπουδαιότερα διὰ τὴν ἀγωγὴν τῆς νεολαίας.

Ἡ δευτέρα τάξις ζητεῖ τὴν ὀργανικὴν τοῦ Γυμνασίου μεταρρύθμισιν. Οἱ εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἀνήκοντες προτείνουσιν ἑξαετῆ κοινὴν προκαταρκτικὴν παίδευσιν καὶ διὰ τὰ τρία εἴδη τῶν ἀνωτέρων σχολείων, δηλ. διὰ τὸ Γυμνάσιον, τὸ Πραγματικὸν Γυμνάσιον καὶ τὴν Ἀνωτέραν Πραγματικὴν σχολὴν (3 ἔτη ἐν τῷ Δημοτικῷ ἢ Προκαταρκτικῷ καὶ 3 ἔτη ἐν κοινῷ μαθημάτων κύκλῳ καὶ διὰ τὰ τρία εἴδη τῶν ἀνωτέρων σχολείων, καθ' ἃ ἄρχεται καὶ ἡ διδασκαλία μιᾶς τῶν συγχρόνων ξένων γλωσσῶν, τῆς Γαλλικῆς), καὶ ἑξαετῆ ἐπίσης διὰ τὰ ἀνώτερα σχολεῖα, ἤτοι ἐν ὅλῳ δωδεκαετῆ φοίτησιν εἰς δύο ἴσα διῃρημένην. Μετὰ τὴν ἑξαετῆ κοινὴν προκαταρκτικὴν παίδευσιν, ἣν λαμβάνουσιν οἱ προτιθέμενοι νὰ φοιτήσωσιν εἰς τὰ ἀνώτερα σχολεῖα (ὧν ὁ κύκλος εἶναι ἐπίσης ἑξαετής), χωρίζονται οἱ μαθηταὶ καὶ κατὰ τὴν ἤδη ἐκδηλωθεῖσαν κλίσιν των μέρος μὲν αὐτῶν μεταβαίνει εἰς τὸ Γυμνάσιον, μέρος δὲ εἰς τὸ Πραγματικὸν Γυμνάσιον καὶ μέρος εἰς τὴν ἀνωτέραν Πραγματικὴν Σχολήν. Ἡ διάρκεια τῆς διδασκαλίας τῶν Λατινικῶν ἐν τοῖς Γυμνασίοις εἶναι ἑξαετής, ἡ δὲ τῶν Ἑλληνικῶν τετραετής. Τὰς προτεινομένας ταύτας μεταρρυθμίσεις ἐφαρμόζει ἐν τῇ πράξει τὸ ἐν Φραγκφούρτῃ γυμνάσιον (Gœthe-Gymnasium), ὅπερ θεωρεῖται ὡς τύπος καὶ ὑπογραμμὸς μετερρυθμισμένου Γυμνασίου καὶ ὀνομάζεται ὡς ἐκ τούτου (Reformgymnasium).

Τοιαῦτα εἶναι καὶ τὰ ἐν Ἀλτόνᾳ καὶ 32 ἄλλαις Γερμανικαῖς πόλεσι κατὰ μίμησιν τοῦ ἐν Φραγκφούρτῃ λειτουργοῦντα Γυμνάσια. Ἡ διοργάνωσις σχολείων κατὰ τὸ πρόγραμμα τῆς Φραγκφούρτης καὶ Ἀλτόνας συνιστᾶται ὑπὸ τοῦ τελευταίου μεταρρυθμιστικοῦ Διατάγματος τοῦ αὐτοκράτορος, ὅπως αὕτη ὄχι μόνον διατηρηθῇ, ἀλλὰ καὶ εὐρύτερον δοκιμασθῇ, διότι τὰ περὶ οὗ ὁ λόγος σχολεῖα περιλαμβάνουσι καὶ τὰς προκαταρκτικὰς τάξεις καὶ διὰ τὰς Πραγματικὰς Σχολάς. Καὶ τὸ μετερρυθμισμένον τοῦτο Γυμνάσιον ἐπιδιώκει τὸν αὐτὸν ὡς καὶ τὸ παλαιὸν Γυμνάσιον σκοπόν, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ πρῶτον ὡς ξένη γλῶσσα διδάσκεται ἐν αὐτοῖς κατὰ τὰ τρία πρῶτα ἔτη οὐχὶ ἡ Λατινικὴ ἀλλ' ἡ Γαλλική, ἡ δὲ σπουδὴ τῶν ἀρχαίων κλασσικῶν γλωσσῶν ἄρχεται τρία ἔτη βραδύτερον, πρώτη μὲν τῆς Λατινικῆς ἐπὶ 6 ἔτη καὶ εἶτα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπὶ 4, ὁπότε οἱ μαθηταὶ εἶναι ὡριμώτεροι πρὸς τοῦτο διὰ τῆς ἐκμαθήσεως τῆς μητρικῆς των γλώσσης καὶ μιᾶς ἐκ τῶν συγχρόνων ξένων γλωσσῶν.

Τὸ σύστημα τοῦτο παρουσιάζει καὶ τὸ προτέρημα ὅτι οἱ μαθηταὶ μετὰ ἑξαετῆ φοίτησιν ἐν τῷ κοινῷ προκαταρκτικῷ τμήματι δι' ὅλα τὰ εἴδη τῶν ἀνωτέρων σχολείων δύνανται, ἅτε ὡριμώτεροι, νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν κλίσιν των καὶ νὰ καταταχθῶσιν εἰς ὃ εἶδος βούλονται τῶν ἀνωτέρων σχολείων, δηλ. εἰς τὸ Γυμνάσιον, τὸ Πραγματικὸν Γυμνάσιον ἢ τὴν Ἀνωτέραν Πραγματικὴν Σχολήν. Τὸν προσεχῆ Ἀπρίλιον θὰ ἀπολυθῶσι τὸ πρῶτον μαθηταὶ ἐκ τοῦ Γυμνασίου τῆς Φραγκφούρτης καὶ ὁ παιδαγωγικὸς κόσμος μετ' ἀγωνίας ἀναμένει νὰ ἴδῃ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ νέου τούτου Γυμνασίου, ἂν καὶ ἀπὸ τοῦδε ἐγείρονται φωναὶ ἐκ μέρους τῶν συντηρητικῶν, ἐννοεῖται, ὅτι τὸ Γυμνάσιον τοῦτο δὲν δύναται νὰ ληφθῇ ὡς μέτρον ἐπιτυχίας, διότι καὶ οἱ ἐν αὐτῷ μαθηταὶ εἶναι ἐκλεκτοὶ ἀνήκοντες εἰς τὰς καλητέρας τῆς Φραγκφούρτης οἰκογενείας καὶ οἱ ἐν αὐτῷ διδάσκοντες ἐκ τῶν δοκιμωτάτων, συνθῆκαι αἵτινες ἐφαρμοζομένου τούτου τοῦ προγράμματος δὲν δύνανται νὰ ὑπάρξωσι πανταχοῦ.

Γ) Ἡ τῶν ἄκρων ἢ ἡ Ῥιζοσπαστική. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς τάσεως ταύτης εἶναι κεκηρυγμένοι ἐχθροὶ τῶν ἀρχαίων κλασσικῶν γλωσσῶν καὶ αὐτῆς τῆς ὑποστάσεως τοῦ Γυμνασίου ὡς ἐκπαιδευτικοῦ ἱδρύματος, ὑποστηριζόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ ἐπικρατοῦντος ὑλιστικοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς πρὸς τὸ ὠφέλιμον μόνον ῥοπῆς τοῦ ἀτόμου ἀριθμοῦσιν οὐκ ὀλίγους ὁπαδούς. Τὴν μορφωτικὴν δύναμιν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων δὲν δύνανται καὶ οὗτοι νὰ ἀρνηθῶσιν, ἀλλὰ τοῦτο δύναται κατ' αὐτοὺς νὰ ἐπιτευχθῇ, ἄνευ ἀσκόπου τριβῆς περὶ τὴν ἐκμάθησιν νεκρῶν γλωσσῶν, διὰ κλασσικῶν μεταφράσεων.

Μετὰ τὴν βραχεῖαν ταύτην ἱστορικὴν ἐπισκόπησιν δὲν κρίνομεν ἄπο σκοποῦ νὰ παραθέσωμεν δι' ὀλίγων καὶ τὴν περὶ τῶν γυμνασίων γνώμην ἐπιφανοῦς ἐν Γερμανίᾳ Παιδαγωγοῦ τοῦ Ράϊν (V. Rein). Οὗτος συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς Πραγματικὰς Σχολὰς ὑποστάσεως τοῦ Γυμνασίου, ἵνα μερίς τις τοῦ ἔθνους ἀσχολουμένη εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαιότητος, ἐν ᾗ κεῖνται αἱ ῥίζαι τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ, δύναται νὰ παρακολουθῇ τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον, καὶ μεταβιβάζῃ τοὺς πνευματικοὺς θησαυροὺς τῆς ἀρχαιότητος εἰς τὴν σύγχρονον γενεάν. «Ὅστις θέλει, λέγει, τὰς ἰδεώδεις βάσεις τῆς ἡμετέρας ἀνωτέρας μορφώσεως καὶ ἑπομένως τὰς ἰδεώδεις βάσεις τῆς ἡμετέρας διδασκαλίας τῆς νεότητος νὰ διατηρήσῃ, οὗτος ὀφείλει νὰ παρίσταται ὑπερασπιστὴς τῆς διατηρήσεως τοῦ Γυμνασίου, ἀλλ' οὐχὶ βεβαίως ὡς λειτουργεῖ τοῦτο σήμερον. Ὁμολογουμένως τὸ Γυμνάσιον νοσεῖ· ἄλλως θὰ ἦτο ἀκατανόητος ἡ δύναμις τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεως». Πρὸς θεραπείαν δὲ τῆς νοσηρᾶς τούτου καταστάσεως προτείνει νὰ γίνωσιν ἐν αὐτοῖς μεταρρυθμίσεις, ἃς συνοψίζει ἐν τοῖς ἑξῆς σημείοις.

1) Πρὸς τῇ εἰδικῇ ἐπιστημονικῇ μορφώσει νὰ ληφθῇ φροντὶς καὶ περὶ τῆς φιλοσοφικῆς καὶ παιδαγωγικῆς μορφώσεως τοῦ ἐν τοῖς γυμνασίοις διδάσκοντος προσωπικοῦ.

2) Ἡ στοιχειώδης προκαταρκτικὴ μόρφωσις, ἥτις ἤδη περιλαμβάνει τρία ἔτη, δὲν εἶναι ἐπαρκής. Οἱ μαθηταὶ ἄρχονται νὰ διδάσκωνται ξένην γλῶσσαν πρὶν ἢ οὗτοι ἐκμάθωσί πως τὴν μητρικὴν των γλῶσσαν. Ἐκ τούτου παρουσιάζεται ἡ ἀνάγκη τῆς αὐξήσεως τοῦ χρόνου τῆς στοιχειώδους ταύτης προκαταρκτικῆς μορφώσεως ἀπὸ 3 εἰς 5 ἔτη.

3) Τὰ Ἑλληνικὰ πρέπει νὰ προτιμῶνται τῶν Λατινικῶν, διότι ἡ σημασία τῆς Ῥωμαϊκῆς φιλολογίας ὑπὸ παιδαγωγικὴν ἔποψιν οὔτε κἂν νὰ παραβληθῇ δύναται πρὸς τὴν τῆς Ἑλληνικῆς.

4) Κύριος σκοπὸς πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐμβάθυνσις εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν κλασσικῶν ἔργων. Ἡ δὲ γραμματικὴ νὰ διδάσκεται οὐχὶ ἑαυτῆς ἕνεκα, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον μόνον, ἐφ' ὅσον αὕτη εἶναι ἀναγκαία πρὸς κατανόησιν τοῦ κειμένου.

5) Ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡ ἐκμάθησις τοῦ τυπικοῦ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν ἐνέχει μορφωτικὴν δύναμιν, εἶναι δηλ. γυμναστική τις τοῦ πνεύματος καὶ δι' ὅλας τὰς λοιπὰς μαθήσεις, στερεῖται ὑποστάσεως. Τοιαύτη τις καθόλου εἰπεῖν οὐδαμῶς ὑφίσταται, ἀλλ' ὑφίστανται τόσα εἴδη αὐτῆς, ὅσα κατ' οὐσίαν διάφορα εἴδη πνευματικῆς ἀσχολίας ὑπάρχουσι. (Πολλοὶ τῶν μαθητῶν λίαν ἠσκημένοι ὄντες εἰς τὸ τυπικὸν τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν δὲν εὐδοκιμοῦσι π. χ. εἰς τὰ μαθηματικά).

6) Αἱ εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν ἐκθέσεις κατηργήθησαν· ὡσαύτως δέον νὰ καταργηθῶσι καὶ τὰ ἐκ τοῦ προχείρου θέματα ἐν τῷ σχολείῳ καὶ ἡ ἐκ τῆς μητρικῆς γλώσσης εἰς τὰς ἀρχαίας μετάφρασις. Αἱ ὧραι τῶν γλωσσικῶν μαθημάτων δύνανται ἔτι νὰ συντμηθῶσιν ἵνα δημιουργηθῇ χῶρος δι' ἄλλα μορφωτικὰ στοιχεῖα.

7) Τὸ αἰσθητικὸν σημεῖον, ὅπερ πρὸς κατάληψιν τοῦ ἀρχαίου κόσμου τοσαύτην θεμελιώδη σημασίαν κέκτηται, δέον τὰ μάλιστα νὰ ἐξαρθῇ. Πρὸς τοῦτο συντελεῖ ἡ εἰσαγωγὴ τῆς διδασκαλίας τῆς τέχνης καὶ τῆς ἰχνογραφίας μέχρι τῶν ἀνωτάτων τάξεων.

8) Δέον μετὰ περισσοτέρας δραστηριότητος νὰ ἐπιληφθῶσι τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων.

9) Εἰς τὰ πραγματικὰ μαθήματα (Φυσικὰς Ἐπιστήμας, Μαθηματικὰ καὶ Γεωγραφίαν) νὰ παραχωρηθῇ εὐρύτερον ἔδαφος καὶ ἐντονωτέρα ἄσκησις.

10) Καὶ αἱ ἀπολυτήριοι ἐξετάσεις δέον νὰ καταργηθῶσι καὶ εἰς τὸν σύλλογον τῶν καθηγητῶν νὰ δοθῇ τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφαίνεται περὶ τῆς ὡριμότητος τοῦ μαθητοῦ διὰ τὴν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, Πολυτεχνεῖον κτλ. φοίτησιν.

11) Εἰς τὸν σύλλογον τῶν καθηγητῶν, λαμβάνοντα ὑπ' ὄψιν γενικάς τινας διατάξεις, δέον νὰ παραχωρηθῇ ἡ ἐλευθερία τῆς συντάξεως τοῦ

προγράμματος ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτοῦ.

12) Ἡ νεωστὶ εἰσαχθεῖσα «διάμεσος ἐξέτασις» δέον ἐντόνως νὰ πολεμηθῇ, ἵνα ταχέως πάλιν καταργηθῇ. (Κατηργήθη διὰ τοῦ νεωτάτου Διατάγματος τοῦ αὐτοκράτορος).

Πρὸς δὲ φρονεῖ ὁ εἰρημένος καθηγητὴς ὅτι τὸ Πραγματικὸν Γυμνάσιον, ἐν ᾧ πρὸς ταῖς νεωτέραις γλώσσαις διδάσκεται καὶ ἡ Λατινική, στοιχεῖον ὅλως ξένον πρὸς τὸν σκοπόν του, δὲν ἔχει οὐδένα λόγον ὑπάρξεως καὶ ὅτι ἑπομένως δύο εἴδη ἀνωτέρων σχολείων πρέπει νὰ ὑφίστανται, τὸ Γυμνάσιον καὶ ἡ Ἀνωτέρα Πραγματικὴ Σχολή, ἵνα ἐν μὲν τῷ πρώτῳ παρέχεται ἡ προσήκουσα μόρφωσις εἰς τὴν μερίδα ἐκείνην τοῦ ἔθνους, ἥτις προτίθεται νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὰς ἱστορικὰς ἐπιστήμας, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ εἰς ἐκείνους, οἵτινες διὰ συγχρόνων στοιχείων ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον νὰ μορφωθῶσι θέλουσι.

Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι ἡ στατιστικὴ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀποδεικνύει ὅτι αἱ μὲν Πραγματικαὶ Σχολαὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ Γυμνάσια ὁσημέραι αὐξάνουσι καὶ ἡ νεολαία ὑπείκουσα εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν πρὸς τὰς πραγματικὰς μαθήσεις τάσιν τῶν ἡμετέρων χρόνων ἀθρόα εἰς αὐτὰς συρρέει καὶ ἔτι μᾶλλον ὁ ἀριθμὸς οὗτος θὰ αὐξήσῃ μετὰ τὴν ἐσχάτως ἐπελθοῦσαν ἐντελῆ ἐξίσωσιν ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα τῶν Πραγματικῶν Σχολῶν πρὸς τὸ Γυμνάσιον.

5 Φεβρουαρίου 1901.

Ν. Δ. Κ.

ΣΧΟΛΑΙ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΕΝ ΤΡΙΠΟΛΙΤΣΑΙ, ΜΙΣΤΡᾷ ΚΑΙ ΙΑΣΙῷ ΤΗΣ ΜΟΛΔΑΒΙΑΣ

[1766—1767]

Ὁ Σεβασμ. ἀρχιμανδρίτης Κ. Ἰωακεὶμ Φορόπουλος, ἀρχειοφύλαξ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» (ἀριθ. 5 τοῦ 1901), τρία ἀνέκδοτα πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ γράμματα, σπουδαιότατα διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν σχολείων τοῦ Γένους κατὰ τὴν 18ην ἑκατονταετηρίδα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν σύστασιν καὶ συντήρησιν τῶν σχολείων Τριπολιτσᾶς, Μιστρᾶ τῆς Σπάρτης καὶ Ἰασίου τῆς Μολδαβίας. Τὰ ἔγγραφα φέρουσι τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Πατριάρχου Σαμουὴλ καὶ τῶν Συνοδικῶν ἀρχιερέων, καὶ χρονολογίαν τὸ μὲν ἀφορῶν τὴν σχολὴν τῆς Τριπολιτσᾶς 1766 Μηνὶ Μαΐῳ., Ἰνδικ. ιδ', τὸ δὲ τὴν σχολὴν Ἰασίου 1766 Μηνὶ Δεκεμβρίῳ, Ἰνδικ. ιε', τὸ δὲ τὴν σχολὴν Μιστρᾶ 1767.

Ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων μανθάνομεν ὅτι μικρὸν πρὸ τοῦ 1766 εἶχεν ὁ ἱεροδιάκονος Παρθένιος συστήσει σχολεῖον ἐν Τριπολιτσᾷ, καὶ ὅτι τῇ προτροπῇ τοῦ Πατριάρχου τούτου Σαμουὴλ Χαντζερῆ, ὅστις προσθετέον τῷ 1763 τὴν Τριπολιτσὰν κατέστησεν ἀπὸ πατριαρχικῆς ἐξαρχίας ἀρχιεπισκοπὴν (Γεδεὼν Πατρ. Πίν. σελ. 658), ὡρίσθησαν κυτία εἰσφορῶν εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου πρὸς βοήθειαν τοῦ εἰρημένου σχολείου. Ἐπειδὴ δὲ αἱ εἰσφοραὶ αὗται ἐφάνησαν ἀνεπαρκεῖς, ἐζητήθη καὶ ἡ συνδρομὴ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πελοποννησίων. Πρὸς τοῦτο δ' ὁ Πατριάρχης ἐξέδωκε τὸ εἰρημένον ἔγγραφον, δι' οὗ διώριζεν ἐπιτρόπους πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τοῦ σχολείου «τοὺς κὺρ Θεοδωρῆν, τὸν Μιχάλη μπακάλην, τὸν Χατζῆ Παναγιώτην μπακάλην, τὸν κὺρ Δημήτρην τσοχατζῆν, τὸν Χατζῆ Ἀσημάκην μπακάλην, τὸν κὺρ Ῥόδην, τὸν κὺρ Παναγ. Λαζαρόπουλον, τὸν κὺρ Ἰω. Παπαδημητρόπουλον, τὸν κὺρ Στάθην ἀμπατζῆν, τὸν κὺρ Ῥήγαν, τὸν κὺρ Παναγὸν Ζωναρᾶν, τὸν κὺρ Ἰωάν. Πραστιώτην, τὸν κὺρ Νικ. Ζούλαν, τὸν Ἰωάννην Κάλπην, τὸν κὺρ Ἰωάννην Χαμοβλέπαν, τὸν κὺρ Ἰω. Μονιᾶν, τὸν κὺρ Ἀθανάσιον Κόντικαν, τὸν κὺρ Δῆμον Καρακᾶν, τὸν κὺρ Ἰωάννην εἰς Γενῆ-Χάνιον καὶ τὸν Χατζῆ Γεώργιον Μπαχτσελῆν», πρὸς δὲ τούτοις τοὺς κατὰ καιρὸν παρεπιδημοῦντας εἰς Κωνσταντινούπολιν βεκίληδες (ἀντιπροσώπους) τῆς κοινότητος τῶν Χριστιανῶν τῆς Πελοποννήσου, ὅπως φροντίζωσι περὶ τοῦ σχολείου τῆς πατρίδος των καὶ συντρέχωσιν εἰς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν σύστασιν καὶ συντήρησιν αὐτοῦ. Ἀνέθετε δὲ εἰς αὐτοὺς τὸν διορισμὸν δύο ἢ τριῶν ἐξ αὐτῶν ὡς ἐπιστατῶν καὶ φροντιστῶν, ὅπως λαμβάνωσι τοὺς συναζομένους ἐράνους ἔκ τε τῶν κυτίων, ἅτινα ἤθελον ἀναρτήσει εἰς τὰ ῥουσφέτια (συντεχνίας) αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐξ ἄλλου τρόπου προερχομένους, καὶ στέλλωσιν ἀσφαλῶς εἰς Τριπολιτσὰν εἰς χεῖρας τοῦ ἐπιστάτου τοῦ σχολείου.

Περὶ τοῦ διδασκάλου τοῦ σχολείου Παρθενίου, οὗ μνείαν ποιεῖται τὸ πατριαρχικὸν γράμμα, ὁ μακαρίτης Εὐθ. Καστόρχης ἐν τῇ συγγραφῇ αὐτοῦ περὶ τῆς ἐν Δημητσάνῃ ἑλληνικῆς σχολῆς, ἱστορεῖ ὅτι κατήγετο ἐξ Ἀραχώβης τῶν Καλαβρύτων καὶ ὅτι ἐχρημάτισεν εἰς Τρίπολιν διδάσκαλος, οὐδενὸς ἄλλου τότε δημοσίου σχολείου κατὰ τὴν Πελοπόννησον ὑπάρχοντος. Ἐκ τοῦ συγγράμματος δὲ τοῦ Καστόρχη παρέλαβε τὴν εἴδησιν περὶ τοῦ ἐν Τριπολιτσᾷ σχολείου καὶ τοῦ διδασκάλου Παρθενίου καὶ ὁ Ματθ. Παρανίκας ἐν τῷ Σχεδιάσματι αὐτοῦ περὶ τῆς ἐν τῷ Ἑλλ. ἔθνει καταστάσεως τῶν γραμμάτων ἀπὸ ἁλώσεως τῆς Κων)πόλεως μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς 19ης ἑκατονταετηρίδος.

Τὸ ἕτερον τῶν ἐγγράφων ἀναφέρεται εἰς τὸ ἱδρυθὲν ἐν Ἰασίῳ φροντιστήριον ὑπὸ τοῦ τότε ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Γρηγορίου Γκίκα, καὶ

εἰς τὰ σχολεῖα ἅτινα συνέστησεν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Ἐξέδωκε δὲ τοῦτο ὁ πατριάρχης τῇ προκλήσει τοῦ ἡγεμόνος ὅπως ἐπικυρώσῃ διὰ τῆς ὑπογραφῆς του ὡς ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους τὰς ὑπὲρ τῆς παιδείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡγεμονικὰς πράξεις, καὶ ἀσφαλίσῃ τὴν διαρκῆ λειτουργίαν αὐτῶν διὰ τῆς ἐπιβλέψεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐπιτιμίων αὐτῆς κατὰ τῶν παραβατῶν.

Ὁ Γρηγόριος Γκίκας, οὗ τὸ ἐγκώμιον πλέκει ὁ πατριάρχης Σαμουὴλ ἐν προοιμίῳ τοῦ ἐγγράφου, ἡγεμὼν Μολδαβίας κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ γραμματικὴν ἐκμάθησιν τῆς ἐγχωρίας γλώσσης εἰς τὴν Μολδαβίαν. Ἐν Ἰασίῳ συνέστησεν ἐκπαιδευτήριον ἀνώτερον, τὸ Μουσεῖον, καὶ μικρότερα ἄλλα σχολεῖα, ἐπλήρωνε τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων τῶν τε ἑλληνικῶν καὶ τῆς ἐπιχωρίου διαλέκτου, διώρισε δύο ἱεροκήρυκας, ὧν ὁ ἕτερος ἐδίδασκεν ἐπ' ἐκκλησίας εἰς τὴν μολδαβικὴν διάλεκτον· ἔταξε δ' ἐπιτρόπους καὶ φροντιστὰς τὸν μητροπολίτην Μολδοβλαχίας καὶ ἄρχοντας ἐντοπίους καὶ Ἕλληνας.

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἶνε σπουδαιότατον, διότι ἐν χρόνῳ καθ' ὃν οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ τῆς Ῥουμανίας ἀρνοῦνται ὅτι οἱ Φαναριῶται ἐπέδρασαν εἰς τὴν ἐξάπλωσιν ἐν Ρουμανίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν γραμμάτων, ἀνέβλυσεν ὡς πηγὴ γνησία ὅπως μετὰ τῶν γνωστῶν τέως ὑπαρχουσῶν διαψεύσῃ τοὺς ἱστορικοὺς τούτους, οἵτινες χάριν ἀτόπου φυλετισμοῦ παραμορφοῦσι τὴν ἀληθῆ τῆς ἱστορίας φωνήν.

Τὸ τρίτον τῶν δημοσιευομένων ἐγγράφων ἀναφέρεται εἰς τὴν σύστασιν ἑλληνικῆς σχολῆς ἐν Μιστρᾷ τῆς Πελοποννήσου, περὶ ἧς ὀλίγας γραμμὰς ἀφιέρωσεν ὁ κ. Μ. Γεδεὼν ἐν σημειώσει τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ «Χρονικὰ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας» (σελ. 231). Ἐκ τούτου τοῦ ἐγγράφου ἐκδοθέντος, ὡς εἴπομεν ἐν ἀρχῇ, τῷ 1767, μανθάνομεν ὅτι ὁ ἐν Μιστρᾷ οἰκῶν Ἐμμανουὴλ Λεώπουλος κατέλιπε 2.000 γρόσια εἰς τὴν ἐκεῖσε ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου ἐν Μεσοχωρίῳ, ὅπως διορισθῇ διδάσκαλος διδάσκων καὶ κηρύττων τὸν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου λόγον, καὶ ἱεροδιάκονος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Τὸ εἰρημένον δὲ ποσὸν ἐνεπιστεύθη εἰς δύο ἐπιτρόπους, τὸν Παναγιώτην Ἀλεξανδρῆν καὶ Θεόδωρον Παπάζογλουν, ὅπως διαχειρίζωνται αὐτό, τοκίζοντες τὰ χρήματα ἢ καθιστῶντες ἄλλως πως προσοδοφόρα δι' ἀγορᾶς ἐργαστηρίων ἢ μύλων, καὶ δίδοντες ἐκ τῶν τόκων εἰς μὲν τὸν διδάσκαλον τὰ $^3/_4$, εἰς δὲ τὸν ἱεροδιάκονον τὸ $^1/_4$. Ἔφορον δὲ καὶ ἐπιτηρητὴν τῶν ἐπιτρόπων τούτων ὥρισε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Γεώργιον Λεώπουλον καὶ ἐκανόνισε τὸν τρόπον τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν προσώπων τούτων ἐν περιπτώσει θανάτου τινὸς ἐξ αὐτῶν. Ἀνέγραψε δὲ ὑπερασπιστὰς τοῦ ἀφιερώματος τούτου καὶ ἐπιτηρητὰς τῶν ὑπ' αὐτοῦ διορισθέντων τὸν κατὰ καιροὺς μητροπολίτην Λακεδαιμονίας καὶ τοὺς προεστῶτας. Πρὸς μείζονα δ' ἔτι ἀσφάλειαν ἐζήτησε καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀποστείλας τὸ ἐν Μιστρᾷ γραφὲν βεβαιωτήριον τοῦ ἀφιερώματος, φέρον τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀρχιερέως τῆς Λακεδαιμονίας καὶ τῶν ἐν Μιστρᾷ Χριστιανῶν. Τὴν ἐπικύρωσιν δὲ ταύτην ἐκτελῶν ὁ πατριάρχης Σαμουὴλ ἔγραψε τὸ δημοσιευόμενον ἀνέκδοτον γράμμα, δι' οὗ κυροῖ τὰ παρὰ τοῦ Ἐμμαν. Λεωπούλου ὁρισθέντα, καὶ κηρύσσει ὅπως διατελῶσιν ἀπαρασάλευτα καὶ ἀμετακίνητα εἴτε ὑπὸ συγγενῶν, εἴτε ὑπὸ ἑτέρων, ἐπὶ ποινῇ νὰ κηρυχθῇ ὁ θέλων νὰ ἀφαιρέσῃ ἢ δανείσῃ ἢ μεταποιήσῃ τὸ εἰρημένον ἀφιέρωμα ἢ γίνῃ αἴτιος νὰ ἐκλίπῃ ὁ διδάσκαλος ἢ ὁ ἱεροδιάκονος ἱερόσυλος καὶ κατηραμένος.

Τοιοῦτον εἶνε περίπου τὸ περιεχόμενον τῶν τριῶν τούτων ἐγγράφων, ἅτινα περιέχουσι σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Ἑλλάδι καταστάσεως τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐξαπλώσεως αὐτῶν εἰς τὰς παρὰ τὸν Ἴστρον Ἡγεμονίας. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι ὁ Σεβ. κ. Φορόπουλος ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ θέλει ἐξακολουθήσει τὸ πολύτιμον ἔργον τῆς ἐκδόσεως τοιούτων ἱστορικῶν κειμηλίων, ἅτινα περιεσώθησαν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ὡς ἐν ἱερᾷ κιβωτῷ, εἰς ἣν ἠτένιζε καὶ ἀτενίζει μετὰ διαφέροντος καὶ στοργῆς τὸ Γένος.

Α. Μηλιαρακης

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΩΜΕΝ ΑΥΤΟΝ [1]

[*Διήγημα Ἐρ. Σέγκεβιτζ, μετάφρασις Χ. Ἀννίνου*].

Γ'

Ἑσπέραν τινὰ μετὰ ζωηρὰν συνδιάλεξιν περὶ τοῦ ὑποχθονίου τῶν ψυχῶν ταξειδίου, ὁ Κίννας καὶ ὁ Τίμων παρέμενον ἐπὶ τοῦ ἀνδήρου, ὁπόθεν ἐφαίνετο ἡ θάλασσα. Ὁ Ρωμαῖος, λαβὼν τὴν χεῖρα τοῦ γέροντος, ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὴν ὑψίστην τοῦ βίου του ὀδύνην καὶ ὡμολόγησε τὸν λόγον δι' ὃν συνανεστρέφετο τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς φιλοσόφους τοῦ Σεραπείου.

— Κάτι τοὐλάχιστον ἐκέρδησα διὰ τῆς γνωριμίας σου, εἶπεν αὐτῷ, διότι τώρα γινώσκω ὅτι, ἐὰν δὲν μοῦ ἐξηγήσῃς σὺ τὰ αἰνίγματα τὰ βασανίζοντα τὸν βίον μου, οὐδεὶς δύναται νὰ τὸ πράξῃ.

Ὁ Τίμων προσήλωσεν ἐπὶ πολὺ τὸ βλέμμα εἰς τὸ πρὸ αὐτοῦ ἐκτεινόμενον κάτοπτρον τῶν

[1] Ἴδε σελ. 61.

ὑδάτων, ἐφ' ὧν ἀντηνακλᾶτο ἡ μηνοειδὴς ἡμισέληνος. Εἶτα εἶπε:

— Βλέπεις τὸ στίφος ἐκεῖνο τῶν πτηνῶν τῶν ἐρχομένων ἐνταῦθα τὸν χειμῶνα ἀπὸ τὰ σκότη τοῦ Βορρᾶ; Γνωρίζεις τί ἔρχονται ζητοῦντα εἰς Αἴγυπτον;

— Τὸ γνωρίζω. Ζητοῦσι θερμότητα καὶ φῶς.

— Καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπίσης ζητοῦσι τὴν θερμότητα, ἤτοι τὸν ἔρωτα, καὶ τὸ φῶς, ὅπερ εἶνε ἡ ἀλήθεια· ἀλλ' ἐνῷ τὰ πτηνὰ γινώσκουσι ποῦ νὰ διευθυνθῶσιν, αἱ ψυχαὶ περιπλανῶνται εἰς ὁδοὺς σκολιὰς ἐν τῇ ὀδύνῃ καὶ τῇ ἀνησυχίᾳ.

— Καὶ διὰ τί ἄρα, ὦ Τίμων, ἀδυνατοῦσι ν' ἀνεύρωσι τὴν εὐθεῖαν ὁδόν;

— Ἄλλοτε οἱ ἄνθρωποι ἐπίστευον εἰς τοὺς θεούς· ἀλλὰ σήμερον ἡ πίστις αὕτη ἐξητμίσθη, ὡς τὸ ἔλαιον ἐν τῇ λυχνίᾳ. Ἀκολούθως τινὲς ἐπίστευσαν ὅτι ἡ φιλοσοφία ἦτο διὰ τὰς ψυχὰς ὁ ἥλιος τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ σήμερον, ὡς γινώσκεις, καὶ ἐν Ρώμῃ καὶ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐνταῦθα ἀνευρίσκονται παρὰ τὰ ἐρείπια αὐτῆς σκεπτικοί τινες, οἵτινες νομίζουσιν ὅτι παρέχουσι τὴν ἀνάπαυσιν διὰ τῶν δογμάτων των, ἐνῷ τοὐναντίον διαδίδουσι τὴν ἀνησυχίαν. Τὸ ἀρνεῖσθαι τὸ φῶς καὶ τὴν θερμότητα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἐγκαταλείπειν τὰς ψυχὰς ἐν τῷ σκότει· καὶ τὰ σκότη εἶνε ἡ θλῖψις. Διὰ τοῦτο, προσέθηκεν ἐκτείνων τὴν χεῖρα, ἀναγκαζόμεθα νὰ ψηλαφῶμεν πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ὁδοῦ.

— Ὥστε δὲν τὴν εὕρες;

— Σὺ τὴν ἀνεζήτησες εἰς τὰς ἡδονάς, ἐγὼ εἰς τὰς μελέτας, ἀμφότεροι δ' ἐβυθίσθημεν εἰς τὸ αὐτὸ σκότος. Μάθε ὅτι δὲν εἶσαι σὺ μόνος ὁ πάσχων. Μετὰ σοῦ συμπάσχει ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου. Εἶνε πολὺς καιρὸς ἀφ' ὅτου δὲν πιστεύεις εἰς τοὺς θεούς;

— Εἰς τὴν Ρώμην σέβονται αὐτοὺς δημοσίᾳ καὶ καθ' ἑκάστην εἰσάγουσι καὶ νέους ἐξ Ἀσίας καὶ Αἰγύπτου, πραγματικῶς ὅμως μόνοι οἱ ἀγρόται οἱ μεταφέροντες κατὰ πᾶσαν πρωΐαν τὰ χορταρικά των εἰς τὴν πόλιν πιστεύουσιν εἰς αὐτούς.

— Καὶ μόνοι αὐτοὶ εἶνε ἥσυχοι.

— Ἀλλ' ἂν οὕτως ἔχῃ, ἀξίζει νὰ ζῇ τις;

— Ἀλλὰ μήπως γινώσκομεν τί φέρει ἡμῖν ὁ θάνατος;

— Καὶ δὲν βλέπεις οὐδαμοῦ τὴν σωτηρίαν;

Ὁ Τίμων μείνας ἐπὶ στιγμὴν ἄφωνος, ἀπήντησε βραδέως μετὰ συγκινήσεως:

— Τὴν προσδοκῶ.

— Πόθεν;

— Ἀγνοῶ.

Καὶ ἔκυψε τὴν κεφαλήν· εἶτα δὲ ὡσανεὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐπικρατούσης ἐπὶ τοῦ ἀνδήρου γαλήνης, προσέθηκε ταπεινοφώνως:

— Εἶνε περίεργον, ἀλλ' ὅμως ἐνίοτε μοὶ φαίνεται ὅτι, ἂν ἐν τῷ κόσμῳ δὲν ὑπῆρχον πολλῷ πλείονα ἀφ' ὅσα γινώσκομεν καὶ δὲν ἠδυνάμεθα νὰ γείνωμεν καλλίτεροι ἀφ' ὅ,τι εἴμεθα, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν ἀνησυχία. Ὅθεν ἐξ αὐτῆς τῆς πηγῆς τῆς νόσου ἀντλῶ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναρρώσεως. Ἡ πίστις πρὸς τοὺς θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου καὶ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν ἐξέλιπεν. Ἀλλὰ τίς οἶδε μήπως νέα ἀλήθεια, ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς, δὲν θ' ἀποδώσῃ ἡμῖν τὴν ὑγείαν;

. . . . . .

Ἐκ τῆς συνδιαλέξεως ταύτης ὁ Κίννας μεγάλως ἀνεκουφίσθη. Ἔβλεπεν ὅτι πάντες ἔπασχον καὶ ἠσθάνθη ἀνακούφισιν, ὡς ν' ἀφῃρεῖτο τρόπον τινὰ ἐκ τῶν πόθων του ἐπαχθὲς βάρος καὶ νὰ διεμοιράζετο ἐπὶ χιλίων.

Δ'

Ἡ φιλία ἡ συνδέουσα τὸν Κίνναν μετὰ τοῦ Ἕλληνος πρεσβύτου κατέστη στενωτέρα. Συχνάκις ἐπεσκέπτοντο ἀλλήλους καὶ συντρώγοντες διήμειβον τὰς ἰδέας των. Ὁ Κίννας μεθ' ὅλην τὴν πεῖράν του καὶ τὴν ἐκ τοῦ βίου κόπωσιν ἦτο ἀκόμη ἀρκετὰ νέος καὶ ἡ ζωὴ ἠδύνατο νὰ ἐπιφυλάττῃ αὐτῷ ἄγνωστον θέλγητρον· ἦτο δὲ τὸ θέλγητρον τοῦτο ἡ Ἄντεια, ἡ θυγάτηρ τοῦ Τίμωνος.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἡ Ἄντεια ἔχαιρε φήμην οὐχὶ ἐλάσσονα τοῦ πατρός της. Οἱ ἐρχόμενοι πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Τίμωνος Ρωμαῖοι εὐπατρίδαι ἐτίμων αὐτήν, καθὼς καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ φιλόσοφοι τοῦ Σεραπείου, ἅπας δὲ ὁ λαὸς τὴν ἐσέβετο. Ὁ Τίμων δὲν περιώριζεν αὐτὴν εἰς τὸν γυναικωνίτην, προσεπάθει δὲ νὰ μεταδώσῃ εἰς τὴν κόρην πάσας αὐτοῦ τὰς γνώσεις. Εὐθὺς ὡς παρῆλθεν ἡ παιδικὴ αὐτῆς ἡλικία, ὁ πατήρ της τὴν ἐξήσκησε νὰ συναναγινώσκῃ μετ' αὐτοῦ ἑλληνικά, λατινικὰ καὶ ἑβραϊκὰ βιβλία, ἐπειδὴ δὲ ἡ νεᾶνις ἦτο πεπροικισμένη διὰ θαυμαστῆς μνήμης καὶ εἶχεν ἐνηλικιωθῆ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὅπου ἐλαλοῦντο πᾶσαι ἐκεῖναι αἱ γλῶσσαι, ἐξέμαθεν εὐκόλως αὐτάς. Ἐνωρὶς ἤρχισε νὰ μετέχῃ τῶν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Τίμωνος γινομένων συνδιαλέξεων, ὁ πατήρ της δ' ἐσεμνύνετο δι' αὐτήν. Ἐπὶ πλέον δὲ τὴν νεάνιδα περιέβαλλε τὸ γόητρον μυστηρίου καὶ σχεδὸν ἀγνότητος· ὠνειροπόλει ἐνίοτε καὶ ἔβλεπεν ἐν τῇ ρέμβῃ της πράγματα ἄγνωστα διὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν κοινῶν θνητῶν. Ὁ σοφὸς γέρων τὴν ἠγάπα ὡς ἑαυτὸν καὶ ἔτι πλέον, διότι ἐφοβεῖτο μήπως τὴν ἀπολέσῃ. Ἐπανελάμβανε συχνάκις ἡ νεᾶνις ὅτι ἐν ἐνυπνίῳ ἔβλεπεν ἐμφανιζόμενα πρὸς αὐτὴν ὄντα, τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο ἐχθρικά, καὶ φῶς τι θαυμάσιον, ὅπερ ἠγνόει ἂν προήρχετο ἐκ τῆς πηγῆς τῆς ζωῆς ἢ τοῦ θανάτου.

Πάντες οἱ περιστοιχίζοντες αὐτὴν περισσῶς τὴν ἠγάπων. Οἱ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Τίμωνος

προσερχόμενοι Αἰγύπτιοι τὴν ἀπεκάλουν Λωτόν, διότι τὸ ἄνθος τοῦτο ἀπολαύει θείων τιμῶν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰνδοῦ.

Ἡ καλλονή της ἐξισοῦτο πρὸς τὴν μάθησιν. Ὁ ἥλιος τῶν Αἰγυπτίων δὲν εἶχε καύσει τὴν χροιάν της, ἥτις ὡμοίαζεν ὄστρακον ἐκ μαρμάρου περικλεῖον τὰς ροδίνας τῆς ἠοῦς ἀκτῖνας. Οἱ ὀφθαλμοί της κατώπτριζον τὸ κυανοῦν χρῶμα τοῦ Νείλου καὶ τὸ βλέμμα ἐφαίνετο ἐξερχόμενον ἐξ ἀνεξερευνήτου βάθους. Ὅτε ὁ Κίννας εἶδε καὶ ἤκουσεν αὐτὴν διὰ πρώτην φοράν, ἠσθάνθη ἐπανελθὼν εἰς τὰ ἴδια τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως ἐγείρῃ βωμὸν ἐν τῷ αὐλείῳ τοῦ οἴκου του διαμερίσματι καὶ τὸν ἀφιερώσῃ εἰς αὐτήν, θυσιάζων λευκὰς περιστερᾶς. Μυρίας γυναῖκας εἶχε συναντήσει κατὰ τὸν βίον του, ἀπὸ τῶν θυγατέρων τοῦ Βορρᾶ τῶν ἐχουσῶν ὀρρῦς ξανθὰς καὶ κόμην ὁμοίαν πρὸς τὴν χροιὰν τοῦ ὡρίμου στάχυος, μέχρι τῶν γυναικῶν τῆς Νουμιδίας, τῶν ἐχουσῶν τὸ μέλαν χρῶμα τῆς λάβας· ἀλλ' οὐδέποτε εἶχε συναντήσει τόσον εὐειδῆ μορφὴν καὶ ψυχὴν τόσον ἀνεπτυγμένην. Ὅσῳ μᾶλλον τὴν ἔβλεπε, τόσῳ μᾶλλον τὴν ἐξετίμα· καὶ ὅσῳ περισσότερον τὴν ἤκουε, τόσῳ περισσότερον ἐξεπλήσσετο. Αὐτὸς ὁ μὴ πιστεύων εἰς τοὺς θεούς, ἤρχισε νὰ διαλογίζηται μήπως ἡ Ἄντεια δὲν ἦτο θυγάτηρ τοῦ Τίμωνος, ἀλλὰ τέκνον τοῦ οὐρανοῦ, ἐξ ἡμισείας γυνὴ καὶ ἐξ ἡμισείας θεά.

Καὶ ἠράσθη αὐτῆς δι' ἔρωτος αἰφνιδίου, σφοδροῦ, ἀκατανικήτου, τόσον ἀνομοίου πρὸς τὰ αἰσθήματα ὅσα εἶχε τέως δοκιμάσει, ὅσον ἀνόμοιος ἦτο ἡ Ἄντεια πρὸς τὰς λοιπὰς γυναῖκας. Ἐπεθύμει νὰ τὴν ἔχῃ πλησίον του διὰ νὰ ἀπονέμῃ εἰς αὐτὴν τιμὰς καὶ ἦτο ἕτοιμος χάριν αὐτῆς νὰ χύσῃ καὶ αὐτὸ τὸ αἷμά του. Ὁ ἔρως οὗτος ἐπλήρου πᾶσαν τὴν ψυχὴν τοῦ Κίννα καὶ τὴν καρδίαν του καὶ τὰς σκέψεις του, καὶ ἀπησχόλει νυκτός τε καὶ ἡμέρας πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ὕπαρξιν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἄντεια τὸν ἠγάπα.

— Εὔδαιμον Κίννα! ἔλεγον αὐτῷ οἱ φίλοι του.

— Εὔδαιμον Κίννα! ἔλεγε καὶ αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, ὅτε τὰ ἔνθεα χείλη τῆς Ἀντείας ἐψιθύριζον πρὸς αὐτόν: «Ὅπου καὶ ἂν εἶσαι, Κίννα, ἐκεῖ εὑρίσκομαι καὶ ἐγὼ μετὰ σοῦ!»

Καὶ ἐνόμιζε τότε ὅτι ἡ εὐδαιμονία του ἦτο ὡς ἡ θάλασσα ἀχανὴς καὶ ἄνευ ὁρίων.

Ε'

Ἓν ἔτος παρῆλθε καὶ ἡ νεαρὰ γυνὴ ἀπέλαυεν ἐν τῷ συζυγικῷ αὐτῆς πλέον οἴκῳ τιμῶν σχεδὸν θείων. Ὁ σύζυγός της τὴν ἐθεώρει ὡς κόρην τῶν ὀφθαλμῶν· αὐτὴ ἦτο τὸ πᾶν δι' αὐτόν· ἦτο ὁ ἔρως του, ἡ μάθησίς του, τὸ φῶς του. Ἀλλ' ὅμως ὁ Κίννας συγκρίνων τὴν εὐδαιμονίαν του πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐλησμόνει ὅτι ἡ θάλασσα ἔχει καὶ τὴν ἀμπώτιδα. Ἡ Ἄντεια προσεβλήθη ὑπὸ νόσου δεινῆς καὶ ἀγνώστου. Τὸν ὕπνον της ἐτάρασσον ὀπτασίαι φοβεραὶ ἀπειλοῦσαι τὴν ζωήν της. Ἡ δροσερότης τοῦ προσώπου της ἐμαράνθη ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ θαμβῆς τινος ὠχρότητος, αἱ χεῖρές της κατέστησαν διαφανεῖς, τὰ ὄμματά της ὑπεσκάφησαν καὶ ὁ ἐρυθρὸς Λωτὸς μετεβλήθη εἰς Λωτὸν λευκόν, ὠχρὸν ὥσπερ τὸ πρόσωπον νεκροῦ. Γῦπες παρετηρήθησαν ἱπτάμενοι περὶ τὸν οἶκον τοῦ Κίννα, τοῦθ' ὅπερ ἐν Αἰγύπτῳ ἐθεωρεῖτο προμήνυμα θανάτου. Αἱ ὀπτασίαι τῆς Ἀντείας ἐγένοντο φοβερώτεραι. Ὅτε περὶ τὰ μέσα τῆς ἡμέρας ὁ ἥλιος ἔρριπτεν ἐπὶ τῆς γῆς δαψιλῆ τὴν ἐκθαμβωτικήν του λάμψιν καὶ ἡ πόλις ἐβυθίζετο ἐν τῇ σιγῇ, ἐκείνη ἤκουε περὶ ἑαυτὴν τὰ ταχέα βήματα ἀοράτων ὄντων καὶ εἰς τὰ βάθη τοῦ αἰθέρος ἔβλεπε τὸ κίτρινον καὶ λιπόσαρκον πρόσωπον πτώματος, προσηλοῦντος ἐπ' αὐτῆς τοὺς μαύρους ὀφθαλμούς του, ὡς νὰ τὴν προσεκάλει νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ ζοφερὰ καὶ μυστηριώδη βάθη.

Τότε τὸ πρόσωπόν της ἐκάλυπτεν ὠχρότης νεκρικὴ καὶ ἀνέθρωσκον ἐπ' αὐτοῦ ῥανίδες ψυχροῦ ἱδρῶτος· ἡ ἱέρεια ἐκείνη ἅμα καὶ τὸ εἴδωλον τῆς οἰκιακῆς ἑστίας μετεβάλλετο εἰς παιδίον ἀνυπέρασπιστον. Ἔκρυπτε τὸ πρόσωπον εἰς τὰ στήθη τοῦ συζύγου καὶ τὰ χείλη της τὰ ὠχρὰ ἐπανελάμβανον:

— Σῶσέ με, Γάϊε, σῶσέ με!

Ὁ Γάϊος εἰς μάτην προσέβλεπε τοὺς αἰθέρας. Τὸ πᾶν περὶ αὐτὸν ἦτο ἔρημον. Φῶς λευκὸν κατεπλημμύριζε τὴν πόλιν, ἡ θάλασσα ἐφαίνετο διακεκαυμένη ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἐν τῇ σιγῇ δὲ οὐδὲν ἠκούετο εἰμὴ μόνος ὁ στρηνὴς κρωγμὸς τῶν περιπλανωμένων περὶ τὴν οἰκίαν γυπῶν.

Αἱ ὀπτασίαι καθίσταντο συχνότεραι καὶ τέλος ἐγένοντο ἡμερήσιαι, κατεδίωκον δὲ τὴν Ἄντειαν καὶ ἐκτὸς τοῦ οἴκου καὶ ἐν τῇ αὐλῇ καὶ ἐν τοῖς ἐσωτερικοῖς θαλάμοις. Ὁ Κίννας τῇ συμβουλῇ τῶν ἰατρῶν προσεκάλεσε μουσικοὺς ἐξ Αἰγύπτου καὶ Βεδουίνους μὲ τοὺς ἐξ ἀργίλλου αὐλούς των, ὅπως καταπνίξωσι διὰ τῆς ἀξέστου μουσικῆς των τὸν ψίθυρον τῶν ἀοράτων ὄντων. Ἀλλὰ τὰ πάντα ἦσαν μάταια. Ὁ ψίθυρος ἐκεῖνος ἐπέμενε καὶ διετηρεῖτο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου, ἀείποτε δ' ἐνεφανίζετο ἡ μορφὴ τοῦ πτώματος, ἥτις προσηλοῦσα τοὺς ὑαλώδεις ὀφθαλμούς της ἐπὶ τῆς Ἀντείας, ἐξηφανίζετο βραδέως, ὡς νὰ ἔλεγεν αὐτῇ:

— Ἐλθέ, ἀκολούθει με.

ϛ'

Ἡ ζωὴ ἐγένετο τόσον ὀδυνηρὰ εἰς τὴν Ἄντειαν, ὥστε παρεκάλεσεν αὕτη τὸν Κίνναν νὰ

δώσῃ αὐτῇ ἐγχειρίδιον, ἢ νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῇ νὰ πίῃ δηλητήριον, ὅπως ἀπαλλαγῇ.

Ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ πράξῃ τὸ τοιοῦτο. Ἠδύνατο διὰ τοῦ ἐγχειριδίου ν' ἀνοίξῃ τὰς ἰδίας του φλέβας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ τὴν φονεύσῃ. Ὀσάκις δ' ἐφαντάζετο ὅτι ἔβλεπε νεκρὰν τὴν προσφιλῆ ἐκείνην κεφαλήν, μὲ τὰ βλέφαρα κλειστὰ καὶ μὲ τὴν τελείαν ψυχρὰν ἀκινησίαν τοῦ θανάτου, μὲ τὸ στῆθος διάτρητον ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ξίφους, ἀνωμολόγει ὅτι διὰ νὰ πράξῃ τοιοῦτό τι ἔπρεπε πρότερον νὰ παραφρονήσῃ.

Ἰατρός τις Ἕλλην εἶπεν αὐτῷ ὅτι ἡ ἐμφανιζομένη εἰς τὴν Ἄντειαν ἦτο ἡ Ἑκάτη καὶ ὅτι τὰ ἀόρατα ὄντα, ὧν ὁ ψίθυρος ταράσσει τοὺς ἀσθενεῖς, ἀνήκουσιν εἰς τὸν κόσμον τῶν πονηρῶν πνευμάτων. Κατὰ τὴν γνώμην του, ἡ Ἄντεια δὲν ἔμελλε νὰ εὕρῃ πλέον ἡσυχίαν, διότι ὁ ἰδὼν τὴν Ἑκάτην ὀφείλει ἀφεύκτως ν' ἀποθάνῃ. Καὶ τότε ὁ Κίννας, ὅστις πρὸ ὀλίγου ἐχλεύαζε τὴν εἰς τὴν Ἑκάτην πίστιν, προσέφερεν αὐτῇ θυσίαν ἐξιλαστήριον. Πλὴν τὴν ἐπαύριον οἱ αὐστηροὶ ὀφθαλμοὶ τοῦ φαντάσματος καὶ πάλιν προσηλοῦντο ἀπλανῶς ἐπὶ τῆς Ἀντείας.

Ἐσκέπαζε τὴν κεφαλήν της, ἀλλὰ καὶ πάλιν διὰ μέσου τοῦ πυκνοῦ πέπλου ἐφαίνετο ἡ μορφὴ τοῦ φαντάσματος. Ὀσάκις δ' εὑρίσκετο ἡ ἀσθενὴς ἐντὸς σκοτεινοῦ θαλάμου, τὸ φάντασμα ἐνεφανίζετο εἰς τὴν γωνίαν καὶ διέσχιζε τὸ σκότος διὰ τῆς ὠχρᾶς αὐτοῦ λάμψεως.

Τὴν ἑσπέραν ἡ πάσχουσα συνήρχετο. Τότε ἐβυθίζετο εἰς βαθὺν ὕπνον, τόσον βαθύν, ὥστε πολλάκις ὁ Κίννας καὶ ὁ Τίμων ἐφοβήθησαν μήπως δὲν ἀφιπνισθῇ πλέον.

Τέλος κατήντησεν εἰς τοιαύτην ἀδυναμίαν, ὥστε ἠδυνάτει πλέον νὰ βαδίσῃ μόνη, καὶ μετεκόμιζον αὐτὴν ἐπὶ φορείου.

Ἡ ἀνησυχία τοῦ Κίνναν ηὔξανε· συναίσθησίς τις δὲ παράδοξος κατεῖχεν αὐτόν, ὅτι ἡ νόσος τῆς Ἀντείας συνεδέετο ἴσως πρὸς τὰς συνδιαλέξεις καὶ τὰς ἐκμυστηρεύσεις τὰς γενομένας μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Τίμωνος, ὅτε ἐγνώρισαν τὸ πρῶτον ἀλλήλους, Καὶ ὁ σοφὸς πρεσβύτης κατεῖχετο ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ λογισμοῦ, ἀλλ' ὁ Κίννας δὲν ἐτόλμα νὰ τὸν ἐρωτήσῃ. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ πάσχουσα ἔρθινεν ὡς ἄνθος, εἰς οὗ τὴν κάλυκα εἰσεχώρησε φαρμακερόν τι ἔντομον.

Ὁ Κίννας ἐν τούτοις ἐνοσήλευε τὴν Ἄντειαν μὲ ὅλην τὴν ζέσιν τῆς ἀπελπισίας. Ἔφερεν αὐτὴν εἰς τόπον ἔρημον παρὰ τὴν Μέμφιδα· ἀλλ' ἡ παρὰ τὰς Πυραμίδας διαμονὴ δὲν τὴν ἀπήλλαξε τῶν φρικωδῶν ὀπτασιῶν.

Τῇ προσκλήσει τοῦ συζύγου της πολυάριθμοι ἐπεσκέπτοντο αὐτὴν μάντεις καὶ γόητες ἐξορκίζοντες τὰς νόσους καὶ ἀγύρται ἀναίσχυντοι, θεραπεύοντες τοὺς εὐπίστους διὰ μυστηριωδῶν φίλτρων.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν περίφημός τις ἰατρὸς ἐκ Καισαρείας ἀφίκετο εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὁ Ἰουδαῖος Ἰώσηπος, ὁ υἱὸς τοῦ Κούσα. Ὁ Ἰώσηπος, ὁ μὴ πιστεύων μήτε εἰς τοὺς θεοὺς τῆς Ρώμης μήτε εἰς τοὺς θεοὺς τῆς Ἑλλάδος, ἀπέκρουσε περιφρονητικῶς τὴν εἰκασίαν περὶ τῆς ἐμφανίσεως τῆς Ἑκάτης. Παρεδέχθη μᾶλλον ὅτι ἡ πάσχουσα κατείχετο ὑπὸ δαιμονίων, συνεβούλευσε δὲ αὐτὴν νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου πλὴν τῶν δαιμονίων καὶ αἱ ἐλώδεις ἀναθυμιάσεις τοῦ Δέλτα ἔβλαπτον τὴν ὑγείαν της. Ἴσως δὲ διότι ἦτο Ἑβραῖος συνεβούλευε τὸν Κίνναν νὰ μεταβῇ εἰς Ἱερουσαλήμ, εἰς πόλιν δηλαδὴ ὅπου καὶ τὰ πονηρὰ πνεύματα ἀδυνατοῦσι νὰ ἐμφιλοχωρῶσι καὶ τῆς ὁποίας ὁ ἀὴρ εἶνε ξηρὸς καὶ ὑγιεινός.

Ὁ Κίννας ἤκουσε μετὰ χαρᾶς τὴν συμβουλήν· ἡ Ἱερουσαλὴμ τότε ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ φίλου του, οὗτινος οἱ συγγενεῖς ὑπῆρξαν ἄλλοτε πελάται τῆς οἰκογενείας του.

Καὶ ὄντως ὁ πραίτωρ Πόντιος τὸν ἐδέχθη μὲ ἀνοικτὰς τὰς ἀγκάλας καὶ ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ οἰκίαν, κειμένην παρὰ τὰ τείχη τῆς πόλεως.

Ἀλλ' ἡ ἐλπὶς τοῦ Κίνναν ἐξηφανίσθη ἅμα τῇ ἀφίξει αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ. Τὸ φάντασμα παρηκολούθησε καὶ ἐκεῖ τὴν Ἄντειαν, ἡ δὲ ἀσθενὴς ἀνέμενε τὴν μεσημβρίαν ἐναγωνίως ὅπως καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

Καὶ αἱ ἡμέραι παρήρχοντο ἐκ νέου θλιβεραί, ἐν φόβῳ καὶ ἀπελπισίᾳ καὶ ἐν τῇ προσδοκίᾳ τοῦ θανάτου.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΤΟ ΔΕΚΑΔΙΚΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ

ΚΑΙ Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΑΥΤΟΥ

Μία τῶν πολλῶν διδακτικῶν ἀρχῶν, ἡ πρωτίστη μάλιστα, ἐφ' ὧν δέον νὰ ἑδράζηται πᾶσα διδασκαλία, εἶνε καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ «ψυχολογικῶς διδάσκειν». Ὁ διδάσκων δῆλον ὅτι δέον νὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν ἐν παντὶ καὶ πάντοτε τὴν βαθμίδα τῆς ψυχικῆς ἀναπτύξεως τοῦ διδασκομένου καὶ συνῳδὰ ταύτῃ νὰ ῥυθμίζῃ τὴν διδασκαλίαν του.

Πρόδηλον ἐστὶν ὅτι πρῶτος ὅρος τῆς ψυχολογικῆς διδασκαλίας εἶνε νὰ βαίνῃ αὕτη ἀπὸ τῶν γνωστῶν ἐπὶ τὰ ἐν μέρει ἄγνωστα, ἀπὸ τῶν εὐκολωτέρων ἐπὶ τὰ δυσκολώτερα, ἀπὸ τῶν συγκεκριμένων ἐπὶ τὰ ἀφῃρημένα.

Ἐν τῷ παρόντι ἄρθρῳ ἡμῶν θέλομεν ἐξετάσῃ ποῖον τῶν δύο ἀριθμητικῶν συστημάτων (ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ ἡ λέξις, εἰ καὶ οἱ δεκαδικοὶ ἀριθμοὶ δὲν ἀποτελοῦσιν ἴδιον ἀριθμητικὸν σύστημα)

τῶν κλασματικῶν τουτέστιν ἀριθμῶν καὶ τῶν δεκαδικῶν, δέον συμφώνως τῇ ἀρχῇ ταύτῃ νὰ προτάσσηται ἐν τῇ διδασκαλίᾳ μετὰ τὴν τῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν.

Οἱ δεκαδικοὶ ἀριθμοί, ὡς γνωστόν, δὲν εἶναι εἰ μὴ κλασματικοὶ ἀριθμοί, αἱ ἐπὶ τῶν ὁποίων ὅμως πράξεις, ἕνεκα τῆς ἰδιαζούσης μορφῆς τῶν παρονομαστῶν, γίνονται εὐκολώτερον ἢ αἱ ἐπὶ τῶν λοιπῶν κλασμάτων τῶν κοινῶν πρὸς διάκρισιν καλουμένων. Οὗτος εἶνε ἀκριβῶς ὁ λόγος δι' ὃν καὶ ἰδίᾳ οὗτοι ἐξετάζονται καὶ δι' ὃν ἅπαντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη παρεδέχθησαν τὸ δεκαδικὸν μετρικὸν σύστημα, ὅπερ ἡ μεγάλη Γαλλικὴ Ἐπανάστασις ἐκληροδότησε ταῖς μελλούσαις γενεαῖς. Ἡ εὐκολία τῆς ἐκτελέσεως τῶν πράξεων τῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι εἶνε δυνατὸν δι' ἁπλῆς ἀφαιρέσεως τῆς ὑποδιαστολῆς νὰ τραπῶσιν αὗται εἰς ἀντιστοίχους ἐπὶ ἀκεραίων ἀριθμῶν πράξεις. Ἐντεῦθεν δέ, ὡς καὶ ἐκ τῆς γραφῆς αὐτῶν, καθίσταται πασφανὴς τοῖς διδασκομένοις ὁ μεταξὺ τῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν δεκαδικῶν ἀφ' ἑτέρου ὑφιστάμενος σύνδεσμος. Ἐὰν δὲ συγκρίνωμεν καὶ τὰς τῶν κοινῶν κλασμάτων πράξεις πρὸς τὰς τῶν ἀκεραίων, οὐ μόνον οὐσιώδη τινὰ ὁμοιότητα δὲν θέλομεν ἀνεύρῃ, ἀλλὰ τοὐναντίον θέλομεν παρατηρήσῃ ὅτι ἔν τισι ζητήμασιν ἀντιθέσεις γεννῶνται εἰς τὸ πνεῦμα τῶν διδασκομένων. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι ὁ πολλαπλασιασμὸς ἀκεραίου ἐπὶ κλάσμα ἐγκλείει ἐν ἑαυτῷ δύο πράξεις, διαίρεσιν τουτέστι τοῦ ἀκεραίου διὰ τοῦ παρονομαστοῦ καὶ εἶτα πολλαπλασιασμὸν ἐπὶ τὸν ἀριθμητήν. Εὐνόητος ἤδη καθίσταται ἡ δυσκολία, ἣν θέλει δοκιμάσῃ ὁ μαθητής, ὅπως πεισθῇ ὅτι αἱ δύο αὗται ἀποτελοῦσιν ἕνα πολλαπλασιασμόν. Λείπει ἐντεῦθεν ἡ θαυματουργὸς ὑποδιαστολή, ἧς ἡ παράλειψις ἐπανάγει τὰ ζητήματα εἰς τὸν κύκλον τῶν ἤδη γνωστῶν καὶ ὑποδεικνύει συνάμα τὴν γενικότητα τῶν πράξεων, ἃς μόνον ἐπὶ τῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν ἔμαθον ἄχρι τοῦδε νὰ ἐκτελῶσιν οἱ μαθηταί. Καὶ αὐτὴ δ' ἔτι ἡ διὰ δύο ἀριθμῶν παράστασις ἑκάστου κλάσματος καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους θέσις τούτων φαίνεται, ὡς καὶ εἶνε, νέον τι καὶ τελείως διαφέρον τῆς τῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν παραστάσεως, ἐν ᾧ δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὴν τῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν παράστασιν.

Διὰ τῶν ἁπλουστάτων τούτων σκέψεων εὐκόλως πᾶς τις πείθεται ὅτι οὐ μόνον ἀσυγκρίτως εὐκολώτεροι τῶν κοινῶν κλασματικῶν ἀριθμῶν εἶνε οἱ δεκαδικοὶ ἀριθμοί, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἥ τε γραφὴ καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως τῶν πράξεων τῶν τελευταίων δεικνύει ὅτι πολλὰ τὰ κοινὰ ὑφίστανται μεταξὺ τούτων καὶ τῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν καὶ ὅτι ἑπομένως οἱ δεκαδικοὶ ἀριθμοὶ καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν πράξεις εἶνε ἤδη ἐν μέρει γνωσταὶ τοῖς μαθηταῖς καὶ πρὶν ἢ διδαχθῶσί τι περὶ αὐτῶν.

Ἐὰν ὅθεν θέλωμεν ἡ διδασκαλία ἡμῶν νὰ εἶνε ψυχολογική, νὰ βαίνῃ τουτέστιν ἀπὸ τῶν εὐκολωτέρων ἐπὶ τὰ δυσκολώτερα, ἀπὸ τῶν γνωστῶν ἐπὶ τὰ ἐν μέρει ἄγνωστα, δέον νὰ προτάσσωμεν ἐν ταύτῃ τοὺς δεκαδικοὺς ἀριθμοὺς τῶν κλασματικῶν. Τοῦτο σαφῶς ἀπὸ πολλοῦ ἤδη κατενοήθη ἐν τῇ Δημοτικῇ Ἐκπαιδεύσει καί, καθ' ὅσον ἡμῖν γνωστόν, ἐν τοῖς πλείστοις δημ. σχολείοις τοῦ Κράτους ἡ διδασκαλία τῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν τάσσεται εὐθὺς τῇ τῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν. Ἐν τοῖς Ἑλλ. Σχολείοις ὅμως, συμφώνως τῷ ἐπισήμῳ προγράμματι, προτάσσεται ἡ διδασκαλία τῶν κοινῶν κλασμάτων διδασκομένων κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος, τῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν διδασκομένων τὸ δεύτερον ἔτος, καθ' ὃ κατὰ πρῶτον μὲν ἐπαναλαμβάνονται τὰ κοινὰ κλάσματα, εἶτα δὲ διδάσκονται οἱ δεκαδικοὶ καὶ τέλος οἱ συμμιγεῖς ἀριθμοί. Ἐνσφηνοῦνται τουτέστιν οἱ δεκαδικοὶ ἀριθμοὶ μεταξὺ τῶν κλασματικῶν καὶ συμμιγῶν ἀριθμῶν, καὶ οὕτως ἐν ᾧ ἀποχωρίζονται οἱ δεκαδικοὶ τῶν ἀκεραίων, μεθ' ὧν πλεῖστα τὰ κοινὰ ἔχουσιν, καὶ οὗτοι οἱονεὶ ἀντεκδικούμενοι ἀποχωρίζουσι τοὺς συμμιγεῖς ἀπὸ τῶν κλασματικῶν, ἀφ' ὧν ἔλαβον τὴν ἀρχήν των.

Εὐχῆς ὅθεν ἔργον θὰ ἦτο νὰ διδάσκωνται ἐν τῇ πρώτῃ τάξει τῶν Ἑλλ. Σχολείων εὐθὺς μετὰ τοὺς ἀκεραίους οἱ δεκαδικοὶ ἀντὶ τῶν κλασματικῶν ἀριθμῶν, ὧν δέον νὰ γίνηται ἔναρξις ἐν τῇ Β^η τάξει. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου οὐ μόνον ἡ μεταξὺ τῶν ἀκεραίων καὶ δεκαδικῶν ἀριθμῶν ἑνότης θέλει ἀποκαταστῇ, ἀλλὰ καὶ ἐπαρκὴς χρόνος, διὰ τῆς καὶ κατὰ τὰ δύο ἑπόμενα ἔτη ἐπαναλήψεως αὐτῶν, θέλει διατίθεσθαι διὰ τὰς ἐπ' αὐτῶν ἐφαρμογάς, ὧν τὴν σήμερον ἐλάχισται γίνονται σχετικῶς μὲ τὰς εἰς τὰ ἄλλα τμήματα τῆς Ἀριθμητικῆς ἀναφερομένας. Ἐπὶ τῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν φρονοῦμεν ὅτι πρέπει νὰ γίνηται ἀπειρία ἐφαρμογῶν διὰ λύσεως προβλημάτων ἀναφερομένων εἰς ἅπαντα τὰ εἴδη τοῦ δεκαδικοῦ μετρικοῦ συστήματος, ἵνα οὕτω καὶ τὸ σύστημα τοῦτο καταστῇ οἰκεῖον τοῖς μαθηταῖς καὶ δύνανται νὰ ἐφαρμόζωσιν αὐτὸ μετὰ μεγαλητέρας, εἰ δυνατὸν εὐκολίας, ἐκείνης μεθ' ἧς τὰς συνηθεστάτας μονάδας ἐφαρμόζουσι. Διότι ὅταν οὕτως ἐξοικειωθῶσι πρὸς τὸ δεκαδικὸν σύστημα αἱ χιλιάδες τῶν κατ' ἔτος ἐκ τῶν Ἑλλ. Σχολείων ἐξερχομένων Ἑλληνοπαίδων, τότε καὶ ἴσως τότε μόνον δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν τὴν ἐκλαίκευσιν καὶ παρ' ἡμῖν τοῦ συστήματος τούτου. Οὕτω δέ, ἐὰν καὶ ἄνωθεν δοθῇ τις ὤθησις, θέλομέν ποτε ἐπιτύχῃ τὴν πλήρη καὶ παρ' ἡμῖν ἐφαρμογὴν τοῦ δεκαδικοῦ μετρικοῦ συστήματος, ὅπερ οὐ μόνον σπουδαῖον βῆμα κοινωνικῆς προό-

δου θεωροῦμεν ἀλλὰ καὶ τῇ παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσει λυσιτελές. Διότι ὅταν διὰ τῆς πλήρους ἐφαρμογῆς τοῦ δεκαδικοῦ μετρικοῦ συστήματος ἐκλείψωσιν ἀπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ κόσμου αἱ πολυώνυμοι καὶ πολυποίκιλοι μετρικαὶ μονάδες: ὀργυιά, πῆχυς, τεκτονικὴ πῆχυς, τὰ διάφορα εἴδη τῶν παλαιῶν στρεμμάτων μετὰ τῶν ὑποδιαιρέσεων αὐτῶν, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς ἐν Ἑλλάδι, καὶ πᾶσαι αἱ μὴ δεκαδικῶς ὑποδιαιρούμεναι μονάδες, τότε φρονοῦμεν ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν συμμιγῶν ἀριθμῶν ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν τοὐλάχιστον σχολείων πρέπει ν' ἀποκλεισθῇ ἢ νὰ περιορισθῇ εἰς ἐλάχιστα μαθήματα. Οὕτω δὲ θὰ ἐκλείψῃ τὸ μαρτύριον, ὅπερ ὑρίστανται τὴν σήμερον καὶ διδασκόμενοι καὶ διδάσκοντες κατὰ τὴν τοῦ πολυπλόκου τούτου τμήματος τῆς Ἀριθμητικῆς διδασκαλίαν, ὁ δὲ πρὸς τοῦτο δαπανώμενος χρόνος, ὅστις, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, περιλαμβάνει ἔν τε τῇ Β# καὶ Γπ τάξει τὰ $^2/_3$ τοῦ ὅλου δαπανωμένου διὰ τὴν ἀριθμητικήν, ὁ χρόνος λέγομεν οὗτος θέλει διατίθεσθαι εἴς τε τὴν τελειοτέραν καὶ μετὰ πλείστων χρησίμων ἐφαρμογῶν διδασκαλίαν τῶν λοιπῶν τῆς Ἀριθμητικῆς μερῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς πρακτικῆς Γεωμετρίας, ἥτις σπουδαίως παραμελεῖται τὴν σήμερον μὴ διδασκομένη ὡς δεῖ εἰ μὴ εἰς ἐλάχιστα σχολεῖα, εἰ καὶ ἡ χρησιμότης αὐτῆς ὑπὸ πάντων ἀνομολογεῖται.

Ἐν Καλαμπάκᾳ.

Ν. Δ. Νικολαου

Ἀριστ. Διδ. τῶν Μαθηματικῶν.

Ὑπὸ τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων» ἐξεδόθη ἄρτι τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ 1901, ἐπιγραφόμενον «Αἱ Μέλισσαι» καὶ γραφὲν ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργίου Δροσίνη. Τὸ βιβλίον τοῦτο περιέχει τὴν φυσικὴν ἱστορίαν τῆς Μελίσσης καὶ στοιχεῖα μελισσοκομίας κατὰ τὰς νέας καὶ ὅλως ἀγνώστους παρ' ἡμῖν μεθόδους, ἐν παρόδῳ δὲ τοὺς περὶ μελισσῶν μύθους, δοξασίας καὶ προλήψεις τῶν διαφόρων λαῶν. Ἐκ τούτων παραθέτομεν συνοπτικῶς τὰ ἑξῆς, ὑπομιμνήσκοντες ὅτι ὁ γράψας εὐγνωμόνως θ' ἀποδεχθῇ πᾶσαν ἀνακοίνωσιν σχετικὴν ἀποστελλομένην πρὸς αὐτὸν ἐξ οἵου δήποτε μέρους τῆς Ἑλλάδος. **Σ. τ. Δ.**

ΑΙ ΜΕΛΙΣΣΑΙ

ΜΥΘΟΙ — ΔΟΞΑΣΙΑΙ — ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

Ἡ μέλισσα ἦτο γνωστὴ εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους. Ἀλλὰ ποῖος ἄνθρωπος, εἰς ποῖον μέρος, καὶ μὲ ποῖον τρόπον ἐτρύγησε τὸ πρῶτον ἄγριον μελίσσιον καὶ ἔφαγε τὸ πρῶτον μέλι, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῇ ἱστορικῶς. Δὲν εἶνε ἐπίσης ἐξηκριβωμένον ποῖος πρῶτος ἐπεχείρησε νὰ διατηρήσῃ μελίσσας, ποῖος δηλαδὴ εἶνε ὁ ἀληθινὸς θεμελιωτὴς τῆς μελισσοκομίας.

Ὁπωσδήποτε, οἱ ἐντομολόγοι παραδέχονται τὴν μέλισσαν ὡς γέννημα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἢ τῆς Ἑλλάδος, καὶ φρονοῦν ὅτι ἐκεῖθεν μετεδόθη καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου.

Ὥστε ἡ μέλισσα δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς Ἑλληνοποῦλα καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν σφάλλουν ἀποδίδοντες τὸ ὄνομα τοῦ «Μελισσέως», ἱδρυτοῦ καὶ προστάτου τῆς μελισσοκομίας, εἰς τὸν Ἀρισταῖον, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Κυρήνης καὶ θεὸν τῆς εὐφορίας.

Ἡ ἑλληνικὴ φαντασία συνέδεσε τὰς μελίσσας μὲ ἄλλους μύθους καὶ ἐπλάσθη ἐκ τούτων ἡ ἀρχαία δοξασία ὅτι αἱ μέλισσαι γεννῶνται ἀπὸ τὸ αἷμα νεκροῦ ταύρου.

Ἀπὸ τὴν δοξασίαν αὐτὴν ὁ Βεργίλιος ἐνεπνεύσθη τοὺς θαυμασιωτέρους στίχους τοῦ τετάρτου βιβλίου τῶν Γεωργικῶν του, τὸ ὁποῖον εἶνε ὁλόκληρον ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἐξύμνησιν τῶν μελισσῶν μὲ θερμὴν ἀγάπην, ἀλλ' ὄχι καὶ μὲ περισσοτέρας γνώσεις παρ' ὅσας εἶχεν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Πλίνιος.

Ὁ βοσκὸς Ἀρισταῖος, λέγει ὁ Βεργίλιος, εἶδε τὴν καταστροφὴν τῶν μελισσῶν του ἀπὸ ἀσθένειαν καὶ ἀπὸ πεῖναν, καὶ ἔτρεξεν ἀπελπισμένος εἰς τὴν μητέρα του τὴν Κυρήνην, κόρην τοῦ ποταμοῦ Πηνειοῦ, διὰ νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς ἐναντίου του καταδρομῆς.

Ἡ νύμφη συγκινεῖται ἀπὸ τὰς ἐπικλήσεις τοῦ ἀγαπημένου της υἱοῦ καὶ παραγγέλλει εἰς τὸν Πηνειὸν νὰ παραμερίσῃ τὰ νερά του διὰ νὰ ἔλθῃ πλησίον της ὁ Ἀρισταῖος.

Τότε ἡ Κυρήνη τὸν ὁδηγεῖ πῶς καὶ ποῦ νὰ εὕρῃ τὸν Πρωτέα, νὰ τὸν δεσμεύσῃ καὶ νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ τὴν αἰτίαν τῆς ἐναντίου του καταδρομῆς. Καὶ διὰ νὰ τοῦ δώσῃ θάρρος καὶ δύναμιν τὸν λούει καὶ τὸν ἀλείφει μὲ θεῖα μύρα.

Ὁ Ἀρισταῖος φθάνει εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Πρωτέως, ὅπου τὸν παρακολουθεῖ καὶ ἡ Κυρήνη, κρυμμένη μέσα εἰς σύννεφον, καὶ κατορθώνει νὰ δεσμεύσῃ τὸν πολύμορφον γέροντα. Ἐκεῖνος ἀλλάσσει μορφὰς διὰ νὰ ἠμπορέσῃ νὰ διαφύγῃ· γίνεται πῦρ, γίνεται θηρίον, γίνεται κῦμα. Ἐπὶ τέλους ὅμως ἀπελπίζεται καὶ ὑποτάσσεται εἰς τὸν ἀνδρεῖον υἱὸν τῆς νύμφης. Ἀποκρίνεται εἰς τὰς ἐρωτήσεις του καὶ τοῦ φανερώνει ὅτι τὸν καταδιώκει ἡ κατάρα τοῦ Ὀρφέως, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ αἴτιος τοῦ θανάτου τῆς Εὐρυδίκης του. Τοῦ ἐξιστορεῖ ὅτι μίαν ἡμέραν παρηκολούθει καὶ παρηνώχλει μὲ λόγους ἀγάπης τὴν πιστὴν σύζυγον τοῦ Ὀρφέως. Ἐκείνη διὰ νὰ τὸν ἀποφύγῃ ἔτρεχεν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ποταμοῦ μέσα εἰς τὰ χόρτα καὶ δὲν παρετήρησεν ἐκεῖ κρυμμένον μεγάλον ὄφιν, ὁ ὁποῖος τὴν ἐδάγκασε καὶ τὴν ἐθανάτωσε.

Ἡ μήτηρ του τότε τὸν παρηγορεῖ καὶ τοῦ λέγει:

—Υἱέ μου, ἐλάφρωσε τὴν καρδίαν σου ἀπὸ τὰς λύπας, αἱ ὁποῖαι σὲ βαρύνουν. Ἔμαθες τὴν αἰτίαν τῶν ἀτυχημάτων σου· αἱ νύμφαι τῶν δασῶν, τῆς Εὐρυδίκης αἱ σύντροφοι, κατέστρεψαν τὰς μελίσσας σου. Πήγαινε νὰ ἐπικαλεσθῇς τὴν χάριν των καὶ νὰ τὰς ἐξιλεώσῃς. Ἀλλὰ μάθε πρῶτον μὲ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ τὸ κάμῃς. Ἔκλεξε ἐπάνω εἰς τὰς γλοερὰς κορυφὰς τοῦ Λυκαίου ὄρους, ὅπου βόσκουν τὰ ποίμνια, τέσσαρας ὑπερηφάνους ταύρους καὶ

ἄλλας τόσας δαμάλεις, τῶν ὁποίων ἡ κεφαλὴ δὲν ἐδοκίμασεν ἀκόμη ζυγόν. Στῆσε τέσσαρας βωμοὺς πλησίον τοῦ ἱεροῦ τῶν νυμφῶν, βύθισε τὴν ἱερὰν μάχαιραν εἰς τὸν λαιμὸν τῶν θυμάτων καὶ κατόπιν ἄφησε τὰ σώματά των εἰς τὸ ἱερὸν ἄλσος. Καὶ ὅταν ἡ ἑνάτη αὐγὴ προβάλῃ εἰς τὸν ὁρίζοντα, θὰ προσφέρῃς εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ὀρφέως παπαρούνας, σύμβολον τῆς λήθης· θὰ καταπραΰνῃς τὴν Εὐρυδίκην μὲ τὴν θυσίαν μιᾶς δαμάλεως, καὶ ἀφοῦ σφάξῃς ἓν μαῦρον ἀρνίον, θὰ εἰσέλθῃς πάλιν εἰς τὸ ἄλσος.

Ὁ Ἀρισταῖος, εὐπειθὴς εἰς τὰς συμβουλὰς τῆς μητρός του, ἐκτελεῖ ἀκριβῶς ὅλα ὅσα τοῦ παρήγγειλε καὶ τὴν ἑνάτην πρωΐαν εἰςέρχεται εἰς τὸ ἄλσος.

Ἔξαφνα, ὦ τοῦ θαύματος! Μέσα ἀπὸ τὰ ἐντόσθια καὶ τὰ σπαραγμένα πλευρὰ τῶν βοῶν βλέπει νὰ πετοῦν ἀμέτρητοι μέλισσαι, νὰ σκορπίζωνται εἰς τὸν ἀέρα ὡς μεγάλον σύννεφον, καὶ ἐπὶ τέλους νὰ κρεμῶνται ὡς σταφύλια ἀπὸ τοὺς κλάδους ἑνὸς δένδρου. . . .

*

Ἐκτὸς τοῦ μύθου τοῦ Ἀρισταίου καὶ ἄλλους πολλοὺς μύθους, παραδόσεις καὶ δοξασίας περὶ τῶν μελισσῶν ἔχουν σχεδὸν ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι καὶ νέοι λαοί.

Οἱ Ἰνδοὶ ἐζωγράφιζαν τὸν θεὸν Βισνοῦ ὡς μέλισσαν κυανῆν καθισμένην εἰς κάλυκα λωτοῦ, καὶ ἡ χορδὴ τοῦ τόξου τοῦ θεοῦ τοῦ ἔρωτος Κάμα ἦτο κεκαμωμένη ἀπὸ μελίσσας.

Τὸ ἔμβλημα τῶν βασιλέων τῆς Κάτω Αἰγύπτου ἦτο μέλισσα (καθὼς καὶ τοῦ οἴκου Βοναπάρτη).

Οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἐπίστευαν ὅτι ἡ μέλισσα ἔφυγεν ἀπὸ τὸν Παράδεισον, εὐθὺς ὡς εἶδε τὸ ἁμάρτημα τῶν πρωτοπλαστῶν, διὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀποστροφήν της. Ὁ Θεὸς τὴν ηὐλόγησε διὰ τοῦτο, καὶ τὸ προϊὸν τῶν κόπων της, τὸ κηρίον, εἰσήχθη ὡς ἀπαραίτητον εἰς τὴν Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν.

Ὑπάρχει βλαχικὴ παράδοσις ὅτι ἡ μέλισσα κατ' ἀρχὰς ἦτο λευκή, διὰ τοῦτο καὶ τὴν ὀνομάζουν Albina. Ἀλλὰ τὸ χρῶμά της ἤλλαξε διὰ τὴν ἑξῆς αἰτίαν:

Ὁ Θεὸς συνεβουλεύθη τὸν Διάβολον ἂν ἔπρεπε νὰ δημιουργήσῃ ἕνα μόνον ἥλιον ἢ πολλούς. Ὁ Διάβολος ὅμως ἐσυλλογίσθη ὅτι μὲ τὸ φῶς πολλῶν ἡλίων θὰ γίνωνται πλέον φαναραὶ αἱ πανουργίαι του καὶ ἀκόμη ὅτι θὰ ὠχριάσουν αἱ φλόγες τῆς Κολάσεως. Ἀπήντησε λοιπὸν ὅτι δὲν χρειάζονται πολλοὶ ἥλιοι. Ἀλλ' ἡ μέλισσα ἐκάθητο τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Διαβόλου, ἐνόησε τὴν σκέψιν του, καὶ ἐπέταξεν ἀμέσως διὰ νὰ τὴν ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν Θεόν. Ὁ Διάβολος τὴν ἐπρόλαβεν· ἔρριψεν ἐναντίον της φλόγα καὶ τῆς ἔκαυσε τὰ πτερά. Ἔκτοτε δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ πετάξῃ εἰς τὰ σύννεφα καὶ ἔλαβε τὸ χρῶμα τῆς φωτιᾶς.

Κατ' ἄλλην παράδοσιν τῶν Κιρκασίων, ὁ κεραυνὸς εἰς ὥραν θυμοῦ κατέστρεψεν ὅλας τὰς μελίσσας, ἐκτὸς μιᾶς μόνης, τὴν ὁποίαν ἡ Μεριμά, ἡ μήτηρ τοῦ Θεοῦ, ἔκρυψεν εἰς τὸν χιτῶνά της. Ἀπὸ τὴν ἁγιασμένην ἐκείνην μέλισσαν κατάγονται ὅλαι αἱ σημεριναὶ μέλισσαι.

Ἀλλὰ μεταξὺ ὅλων αὐτῶν τῶν παραδόσεων ἡ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα ἡμᾶς εἶνε μία ὑπάρχουσα εἰς τὴν Κρήτην, ἡ ἑξῆς: Ἄνθρωπος διατηρῶν μελίσσας μετέλαβε τὸ Πάσχα καί, τὴν Ἁγίαν Μετάληψιν κρατήσας εἰς τὸ στόμα, ἔπτυσεν ἐντὸς κυψέλης. Τότε αἱ μέλισσαι διὰ νὰ μὴ μολυνθῇ τὸ τίμιον σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἔπλασαν μὲ κηρίον δισκοπότηρον καὶ τὸ ἐφύλαξαν ἐκεῖ.

Ἡ παράδοσις αὐτὴ συγγενεύει πρὸς τὴν γερμανικὴν παράδοσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπάνω εἰς ἕνα ἁγιασμένον ἄρτον αἱ μέλισσαι οἰκοδόμησαν ὁλόκληρον ἐκκλησίαν.

Ἀλλὰ καὶ αἱ δύο ἐνθυμίζουν τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν παράδοσιν περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς Δελφούς, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Παυσανίας: «Λέγουσιν οἱ Δελφοὶ γενέσθαι ὑπὸ μελισσῶν τὸν ναόν, ἀπὸ τοῦ τε κηροῦ τῶν μελισσῶν καὶ ἐκ πτερῶν». *

Μολονότι τόσον ἀνεπτύχθη σήμερον ἡ μελισσοκομία, ἐν τούτοις διὰ τὸν πολὺν κόσμον ἡ ζωὴ τῶν μελισσῶν εἶνε ἀκόμη ἄγνωστος. Ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐνεργήσῃ ἡ γνῶσις, ἀφίνεται ἐλευθέρα ἡ ἐνέργεια τῆς φαντασίας. Ἀφοῦ ἐφαντάσθησαν οἱ ἄνθρωποι πράγματα ἐντελῶς ἀνυπόστατα διὰ τὰς διαφόρους φάσεις τῆς ζωῆς τῶν μελισσῶν, ἔδωκαν εἰς αὐτὰς καὶ πολλὰ ἠθικὰ χαρίσματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν.

Οἱ χωρικοὶ τῆς Βοημίας πιστεύουσιν ὅτι αἱ μέλισσαι, ἀφοῦ ἐργάζονται μὲ τόσην προθυμίαν καὶ αὐταπάρνησιν πρὸς ὄφελος τοῦ κυρίου των, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μὴ ἐνδιαφέρωνται δι' αὐτὸν καὶ νὰ μὴ μετέχουν τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης του. Ὅταν λοιπὸν νυμφεύεται κανεὶς ἀπὸ τοὺς οἰκείους του, στολίζουν μὲ κόκκινον πανίον τὰς κυψέλας, καὶ ἂν τύχῃ ν' ἀποθάνῃ, τὰς σκεπάζουν μὲ πένθος.

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Γερμανίας μὲ δυσκολίαν πωλοῦνται τὰ μελίσσια μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἰδιοκτήτου, διότι εἶναι φόβος μήπως δὲν ἐπιζήσουν αἱ μέλισσαι ἀπὸ τὴν λύπην των.

Εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν ὑπάρχει κοινὴ πρόληψις ὅτι, ἂν ἀποθάνῃ ἄνθρωπος διατηρῶν κυψέλας, αἱ μέλισσαι συνοδεύουν τὴν κηδείαν του καὶ πτερυγίζουν ἐπάνω εἰς τὸ φέρετρόν του.

Καὶ οἱ Ἕλληνες χωρικοί, διὰ τὴν μέλισσαν καθὼς καὶ διὰ τὸν μεταξοσκώληκα, δὲν λέγουν ποτὲ «ἐψόφησεν», ἀλλὰ «ἀπέθανεν», ὡς νὰ πρόκειται περὶ ἀνθρωπίνου πλάσματος. Φοβοῦνται ὅτι, ἂν ἐξισώσουν τὰ δύο αὐτὰ εὐεργετικὰ ἔντομα μὲ τὰ κοινὰ ζῷα, ὄχι μόνον τὰ ὑβρίζουν, ἀλλ' ἠμποροῦν νὰ φέρουν καὶ τὴν καταστροφήν των.

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΠΑΙΔΙΑΙ

Ὁ φύλαξ (Κλῶτσος).

[*Ἠπείρου*].

Ἐμπηγνύουσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πάσσαλον, εἰς τὴν βάσιν τοῦ ὁποίου οἱ παίζοντες καταθέτουσι τὰ μανδήλιά των σχηματίζοντες κόμβον εἰς ἓν τῶν ἄκρων αὐτῶν.

Ἐπὶ τοῦ πασσάλου προσδένεται σχοινίον μήκους

τριῶν τοὐλάχιστον μέτρων· ὁρίζεται δὲ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ὁ φύλαξ τῶν μανδηλίων.

Οὗτος κρατῶν τὸ ἐλεύθερον ἄκρον τοῦ σχοινίου περιέρχεται κύκλῳ προσπαθῶν ὅπως διὰ τοῦ ποδὸς ἐγγίσῃ τινὰ τῶν συμπαικτόρων του, οἵτινες διασκορπιζόμενοι πέριξ αὐτοῦ πειρῶνται, ὅπως ἁρπάσωσι τὰ μανδήλιά των.

Οἱ κατορθώσαντες τοῦτο κτυποῦσι τὸν φύλακα διὰ τῶν μανδηλίων των, μέχρις οὗ ἐγγίσῃ τινὰ αὐτῶν, ὁπότε ἀπαλλάσσεται τῶν ὀχληρῶν του καθηκόντων ἀντικαθιστάμενος ὑπὸ τοῦ κτυπηθέντος, ἐπαναλαμβανομένης τῆς παιδιᾶς.

Αἱ ἐνέργειαι τοῦ φύλακος ἔχουσι κῦρος, ἐν ὅσῳ ἔχεται τοῦ σχοινίου· ἐὰν ὅμως ἐν τῇ φορᾷ του διώκων τοὺς συμπαίκτας του ἢ δι' ἄλλον τινὰ λόγον ἀφήσῃ τῶν χειρῶν του τὸ σχοινίον, κτυπεῖται ὑπὸ τῶν λοιπῶν, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ ἐγγίσῃ τινά, μέχρις οὗ κατορθώσῃ καὶ λάβῃ πάλιν τὸ σχοινίον.

Εἰς τὴν παιδιὰν ταύτην, ἵνα μὴ ἐπέρχηται σύγχυσις, δὲν πρέπει οἱ παίζοντες νὰ ὑπερβαίνωσι τοὺς εἴκοσιν.

['Εξ ἀνεκδότου συλλογῆς].

Κ. Σφαγγος

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΒΕΡΔΗ

Ὁ Βέρδης ἦτο φίλος τῶν ἡδονῶν τῆς τραπέζης, τούτου δὲ ἕνεκα συχνὰ πυκνὰ ἤλλασσε μαγείρους. Διηγοῦνται, ὅτι κατὰ τὸ διάστημα ἑνὸς χειμῶνος ἤλλαξε τέσσαρας.

*

Λέγουν ἐπίσης, ὅτι ἦτο καὶ ὀλίγον μισάνθρωπος. Νέα πρόσωπα δὲν ἠγάπα νὰ βλέπῃ, οὐδέποτε δὲ ἐπείσθη νὰ φορέσῃ ὑψηλὸν πῖλον.

— Θὰ εἶναι νόστιμον πρᾶγμα, ἔλεγεν, εἷς πτωχὸς χωρικὸς νὰ ἀλλάξῃ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς του. Ὄχι, ὄχι, ἀπὸ τὴν νεότητά μου συνείθισα εἰς τὸν μαλακὸν πῖλον. Ἀφήσατέ με εἰς τὰς συνηθείας μου.

*

Ἓν τῶν ἐξοχωτέρων χαρακτηριστικῶν τοῦ μεγάλου μουσικοῦ ἦτο ἡ ἄκρα μετριοφροσύνη καὶ ἡ ἀπαράμιλλος αὐταπάρνησις. Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Γενούης, εὑρίσκοντο πολυάριθμοι ἐπιστολαὶ τοῦ Βέρδη, χρονολογούμεναι ἀπὸ 20 καὶ 30 ἐτῶν. Τὰς ἐπιστολὰς ταύτας ἠθέλησε νὰ ἐκδώσῃ ὁ καθηγητὴς Βερτολόττο, καὶ ἀπετάθη πρὸς αὐτὸν ζητῶν τὴν ἄδειαν. Ἡ ἀπάντησις ἦτο κατηγορηματικῶς ἀρνητική:

— Θὰ εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος, ἐὰν τὸ δημόσιον ἀνεχθῇ τὴν μουσικήν μου. Δὲν ἐπιθυμῶ δὲ νὰ δώσω εἰς τὴν δημοσιότητα ἄλλο τίποτε μὴ συντεταγμένον εἰς μουσικοὺς τόνους.

*

Ἡ διαθήκη τοῦ ἐσχάτως ἀποθανόντος μεγάλου μουσουργοῦ Βέρδη μεταξὺ πολλῶν ἄλλων περιέχει καὶ τὴν ἑξῆς διαταγήν, ἥτις ἔχει κινήσῃ εἰς μέγαν βαθμὸν τὴν περιέργειαν τοῦ ἰταλικοῦ λαοῦ. «Διατάσσω ὅπως τὰ δύο κιβώτια, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς τὴν ἔπαυλίν μου Σὰν Ἀγκάτα, καῶσιν, ἀπαγορεύω δὲ αὐστηρῶς πᾶσαν ὑφ' οἱουδήποτε ἔρευναν διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ περιεχομένου των».

ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΜΙΚΡΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ

Πρίγκιψ διορθωτὴς δρόμου.

Εἷς ἐκ τῶν προσφιλεστέρων περιπάτων τοῦ Πρίγκιπος Γεωργίου τῆς Κρήτης εἶνε καὶ ὁ πρὸς τὴν θέσιν Περιβόλια καὶ τὰ πέριξ αὐτῶν. Ὁ ἐκ Χανίων πρὸς αὐτὰ δρόμος εἶχε καταστραφῇ ὀλίγον ἄνωθεν τῆς Πελεκαπίνας ἐκ τῶν βροχῶν, ἦτο δὲ εἷς ἓν σημεῖον ἀδιάβατος δι' ἁμάξης. Ὁ πρίγκιψ διελθὼν ἐκεῖθεν δὲν ἠδυνήθη νὰ προχωρήσῃ, στερηθεὶς οὕτως ἑνὸς ἐκ τῶν μᾶλλον ἀγαπητῶν περιπάτων. Ἦτο φυσικὸν νὰ ζητήσῃ τὴν διόρθωσιν τοῦ δρόμου παρὰ τῶν ἁρμοδίων. Ἀλλ' ἀπέφυγε νὰ τὸ πράξῃ. Καὶ τὴν τελευταίαν Κυριακὴν τῆς Ἀπόκρεω ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἀφίνει τὸν ἁμοξηλάτην, ἐπιβαίνει μικροῦ φαέθοντος μετὰ τῶν δύο ὑπασπιστῶν του, παραλαμβάνει καὶ σκαπάνην καὶ πτύον, καὶ μόνος ἡνιοχῶν κατευθύνεται πρὸς τὸ χαλασμένον μέρος τοῦ δρόμου. Ἀπεφάσισε νὰ τὸ διορθώσῃ μόνος καὶ διὰ νὰ μὴ μάθῃ κανεὶς τίποτε ἀφῆκε καὶ τὸν ἁμαξηλάτην. Μετ' ὀλίγον ἦσαν ἐκεῖ. Τὸ πρὸς διόρθωσιν τμῆμα ἦτο μικρόν. Ὁ πρίγκιψ λαμβάνει τὴν σκαπάνην καὶ ἀρχίζει νὰ ἰσοπεδώνῃ τὸ ἔδαφος, προσχώνων τὰς κοιλότητας ἃς εἶχεν ὑποστῇ ἐκ καθιζήσεως. Εἷς ἐκ τῶν ὑπασπιστῶν τὸν βοηθεῖ, ὁ δὲ ἄλλος μεταφέρει λίθους. Ἐργάζονται ἀπὸ ἡμισείας ὥρας μόνοι οἱ τρεῖς ἐκεῖ, ἐν ᾧ ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος διασκεδάζει καὶ θεᾶται τὰς Ἀπόκρεως. Ὁ δρόμος ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπισκευάζεται. Ἀλλ' ἐκ τύχης διέρχεται ἐκεῖθεν εἷς Ὀθωμανὸς ἐργάτης. Βλέπει τὸν Πρίγκιπα σκάπτοντα καὶ ἐργαζόμενον καὶ σπεύδει.

— Θὰ κουρασθῇ ἡ Ὑψηλότης Του, λέγει εἰς τοὺς ὑπασπιστάς. Ἂς ἀφήσῃ καὶ διορθώνω ἐγὼ αὔριον τὸν δρόμον.

Ὁ Πρίγκιψ τὸν ἀκούει.

— Ἂν θέλῃς, τοῦ λέγει, βοήθησε, καὶ μὴ στενοχωρῆσαι γιὰ μένα.

Ὁ ἐργάτης ἀπεκδύεται τοῦ ἐπενδύτου προθύμως καὶ ἀρχίζει νὰ συνεργάζεται μὲ τὸν Ἡγεμόνα καὶ τοὺς ὑπασπιστάς. Μετ' ὀλίγον ὁ δρόμος εἶναι ἕτοιμος. Ὁ Πρίγκιψ προσφέρει εἴκοσι δραχμὰς εἰς τὸν ἐργάτην. Οὗτος ἀποποιεῖται κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ἐπιμένει ὁ Πρίγκιψ καὶ δέχεται τὸ νόμισμα μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ μὴ εἴπῃ τίποτε εἰς κανένα.

Ἀλλ' ὁ ἐργάτης, ὡς φαίνεται, δὲν ἐτήρησε τὸ μυστικόν.

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Σοφία λέγεται ἡ μάθησις τέχνης τινὸς ἢ ἐπιστήμης, ἡ δὲ παιδεία σημαίνει πρώτιστα καὶ μάλιστα τὴν ἐκ παιδὸς μάθησιν τῶν συμφερόντων εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ λογικοῦ ζῴου, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον τὴν σοφίαν, ἂν ἡ διδασκαλία αὐτῆς ἐγένετο ἐκ παιδικῆς ἡλικίας. Ἡ σοφία πλουτίζει μόνον τὴν κεφαλήν, ἡ δὲ παιδεία εἶναι τῆς ψυχῆς ὁ θησαυρός.

Ἀδαμάντιος Κοραῆς

Εὐτυχία καὶ δυστυχία οὐδέποτε εἶναι ἄλλο τι ἢ σχέσις μεταξὺ ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἔχομεν.

Παῦλος Δεξαρδὲν

Ἡ τάξις εἰς τὰς ἰδέας εἶνε ὅ,τι ἡ πειθαρχία εἰς τοὺς στρατούς.

Νέκκερ

Ὑψηλὸς δὲν εἶνε μόνον ἐκεῖνος ποῦ ᾠθάνει τὸ μῆλον εἰς τὴν μηλιάν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἠμπορεῖ νὰ τὸ κόψῃ.

Ἱσπανικὴ παροιμία

Αἱ εὐγενεῖς καρδίαι ἔχουν ὑπερηφάνους θλίψεις καὶ ταπεινὰς χαράς.

Δανιὴλ Στὲρν

Ἡ ἐκπλήρωσις μιᾶς χάριτος συγκινεῖ συχνάκις περισσότερον τὸν εὐεργέτην παρὰ τὸν εὐεργετούμενον.

Ράβυσων

Τὸ μέλλον ἐξαρτᾶται παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ παίγνιον τῶν περιστάσεων καὶ τῆς τύχης καὶ ὄχι ἀσφαλὴς ἰθύντωρ τῆς ὑλικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως.

Ἐρρῖκος Ζερμαὶν

Εἴτε στέψῃ εἴτε μὴ τὰς προσπαθείας του ἡ ἐπιτυχία πρέπει τις ὅταν πλησιάζῃ πρὸς τὸν μέγαν σκοπὸν νὰ δύναται νὰ εἴπῃ· Ἔπραξα ὅ,τι ἠδυνήθην.

Παστὲρ

Ἡ ἐπιφύλαξις εἶνε ἀρετή, ἡ ὁποία ἔχει τὴν ἀξίαν της ὅταν ἔρχεται μετὰ τὴν τόλμην.

Ἀνατὸλ Φράνς

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Παράδοξον ναυάγιον.

Εἰς τὸν λιμένα Κάλβεστον τῆς Ἀμερικῆς κατέπλευσε νορβηγικὸν πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἐρρυμούλκει καὶ ἓν ἀγγλικὸν βρίκιον. Τὸ βρίκιον τοῦτο, ὡς ἀπεδεικνύετο ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων κογχυλίων, τὰ ὁποῖα ἦσαν κολλημένα καθ' ὅλον τὸ σκάφος, θὰ εἶχε διαμείνῃ εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης. Εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ πλοιάρχου ἀνευρέθη μικρὸς δερμάτινος σάκκος, ὅστις τόσον πολὺ εἶχεν ἀποσκληρυνθῇ, ὥστε ἐχρειάσθησαν κτυπήματα ἀξίνης διὰ νὰ ἀνοιχθῇ. Ἐντὸς αὐτοῦ εὑρέθησαν νομίσματα χρυσᾶ ἀξίας χιλίων λιρῶν, ἡ νεωτέρα δὲ χρονολογία τὴν ὁποίαν ἔφερον τὰ νομίσματα ταῦτα ἦτο τὸ 1846. Ἐπίσης ἦσαν ἐντὸς τοῦ σάκκου ἀρκετὰ ὡρολόγια καὶ πολλοὶ μαργαρῖται μαυρισμένοι ἐκ τοῦ θαλασσίου ὕδατος. Ἐντὸς τοῦ πλοίου οἱ Νορβηγοὶ εὗρον καὶ 3 σκελετούς, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἦτο γυναικός. Τὸ περιεργότατον ὅλων εἶναι πῶς ἠδυνήθη τὸ πλοῖον τοῦτο νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ὅπου τὸ εὗρον οἱ Νορβηγοί, ἐκ τοῦ βυθοῦ αὐτῆς, ἔνθα ἐπὶ τόσα ἔτη ἦτο βυθισμένον.

Στατιστικὴ ὀδοντοϊατρῶν.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον στατιστικὴν τὸ παρελθὸν ἔτος κατεσκευάσθησαν ὑφ' ὅλων τῶν ἀμερικανῶν ὀδοντοϊατρῶν 3 ἑκατομμύρια τεχνητῶν ὀδόντων. Ἐὰν διαιρέσωμεν τὸν ἀριθμὸν τοῦτον διὰ τοῦ 12 χιλιάδες, ὅσοι εἶναι οἱ ὀδοντοϊατροὶ ἐν Ἀμερικῇ, βλέπομεν ὅτι ἕκαστος ὀδοντοϊατρὸς κατὰ μέσον ὅρον ἔθεσε 250 ὀδόντας. Ἡ αὐτὴ στατιστικὴ μεταδίδει καὶ τοῦτο. Ὁ χρυσός, ὁ ὁποῖος καταναλίσκεται διὰ τὸ σφράγισμα τῶν ὀδόντων, ἀνέρχεται εἰς 500 χιλιάδας δολλαρίων, ἡ δὲ πλατίνα εἰς 100 χιλιάδας δολλάρια. Ἤτοι διὰ τὸ σφράγισμα καταναλίσκονται ἐν ὅλῳ 3 ἑκατομμύρια περίπου φράγκα χρυσᾶ! Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀμερικανοὶ συνηθίζουσι νὰ θάπτωσι τοὺς νεκρούς των μετὰ τῶν τεχνητῶν ὀδόντων, ἕπεται ὅτι καθ' ἕκαστον ἔτος θάπτεται εἰς τὴν γῆν χρυσὸς καὶ πλατίνα ἀξίας ἡμίσεος ἑκατομμυρίου δολλαρίων!

Πῶς ἔγεινε διδεκατομμυριοῦχος.

Ἐσχάτως ἀπεσύρθη ἀπὸ τοῦ ἐμπορίου μετὰ ἐργασίαν 40 ἐτῶν ὁ Ἀμερικανὸς Κροῖσος Κάρνεζη ἐν ἡλικίᾳ 63 ἐτῶν. Κατὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας του εὑρέθη αὕτη ἀνερχομένη εἰς ἓν δισεκατομμύριον φράγκων. Ὅτε ἐγεννήθη ὁ Κάρνεζη, οἱ γονεῖς του μόλις ἠδύναντο νὰ συντηρηθῶσιν ὡς ἡμερομίσθιοι ἐργάται. Εἰς ἡλικίαν 12 ἐτῶν μετέβη εἰς Ἀλεγκανύ, ὅπου προσελήφθη ὡς ἐργάτης εἰς ἓν ὑφαντήριον μὲ μισθὸν 6 φρ. τὴν ἑβδομάδα. Διεκρίθη ὅμως διὰ τὴν φιλεργίαν του καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐκέρδιζε 15 φρ. τὴν ἑβδομάδα. Ἔφυγεν ὅμως ἀπὸ ἐκεῖ μεταβὰς μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς Πετσβούργην, ὅπου ἀνέλαβεν ἐργασίαν διανομέως τηλεγραφημάτων. Μὴ γνωρίζων κανένα εἰς τὴν πόλιν ἠναγκάσθη νὰ τρέχῃ τὰς νύκτας διὰ νὰ μάθῃ τοὺς δρόμους καὶ τὰς διευθύνσεις τῶν ἐμπόρων. Συγχρόνως ἐσπούδαζε τηλεγραφικήν, ἐξασκούμενος εἰς τὸ ἀλφάβητον Μόρς. Τὸν διώρισαν μετ' οὐ πολὺ ὑπάλληλον τοῦ τηλεγραφείου μὲ μισθὸν 125 φράγκων κατὰ μῆνα. Δεκατρία ὁλόκληρα ἔτη εἰργάσθη εἰς τὸ νέον του ἐπάγγελμα καὶ κατώρθωσε νὰ κερδίζῃ 175 φράγκα, ὅτε ἡ πρώτη σιδηροδρομικὴ ἁμαξοστοιχία διέσχιζε τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ὁ Κάρνεζη συνηταιρίσθη μεθ' ἑνὸς ἄλλου διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν νέου ὑποδείγματος σιδηροδρομικῆς ἁτμομηχανῆς. Εἰς ἡλικίαν δὲ 45 ἐτῶν εἶχε περιουσίαν ἑνὸς ἑκατομμυρίου. Ἔκτοτε ἀπὸ τοῦ ἑκατομμυρίου εἰς τὸ δισεκατομμύριον ὁ δρόμος του ὑπῆρξε ταχύτατος. Εὑρέθη μίαν πρωΐαν ἐπὶ κεφαλῆς κολοσσιαίας ἑταιρείας, ἐχούσης τὸ προνόμιον νὰ χορηγῇ χάλυβα εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν. Πλέον ἢ ἅπαξ ὅμως ἐκινδύνευσε νὰ χάσῃ διὰ μιᾶς ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν του, ἀλλ' ἡ τύχη καὶ ἡ εὐφυΐα του τὸν διέσωσαν. Καθ' ἣν ἡμέραν ἀπεσύρθη, τὴν 7 φεβρουαρίου 1901, ὁ Κάρνεζη εἶχεν 20,000 ἐργάτας εἰς τὰ ἐργοστάσιά του καὶ ἔξοδα κατὰ μῆνα δέκα ἑκατομμυρίων. Πολὺ παράδοξος τύπος ἐπιχειρηματίου· κατέστρεφε μετὰ μειδιάματος εἰς τὰ χείλη τὰς παρενοχλούσας αὐτὸν μικρὰς ἑταιρείας καὶ τὴν ἰδίαν

ἡμέραν ὡμίλει ἐν δημοσίᾳ αἰθούσῃ μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τοὺς ἐργάτας. Ὁ πρῴην διανομεύς, γενόμενος δισεκατομμυριοῦχος, διετήρησε τὴν σιδηρᾶν ὑγείαν του.

Χρυσὸς καὶ Μόλυβδος.

Λίαν περίεργον ἰδιότητα τοῦ χρυσοῦ ἀνεκάλυψεν ἐσχάτως ὁ Ἄγγλος χημικὸς Ρόβερτς Ἄουστιν. Πρὸ καιροῦ εἶχε παρατηρήσῃ ὅτι, ὅταν τεμάχιον χρυσοῦ τίθεται ὑπὸ ὄγκον μολύβδου, ἀμφότερα δὲ τὰ μέταλλα θερμανθῶσι κάτω τοῦ βαθμοῦ τῆς τήξεως τοῦ μολύβδου, ὁ χρυσὸς διεισδύει ἐντὸς τοῦ μολύβδου. Μετὰ θέρμανσιν 24 ὡρῶν εὑρέθη ὅτι σημαντικὸν μέρος τοῦ χρυσοῦ διεισέδυσεν εἰς τὸν μόλυβδον. Ὁ χημικὸς ἐπέθεσε πολλοὺς κυλίνδρους ἐκ μολύβδου ἐπὶ ἐλασμάτων χρυσοῦ, ἀφῆκε δὲ ταῦτα ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ὑπὸ θερμοκρασίαν 18° Κελσιου. Μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ χρόνου τούτου παρετήρησεν ὅτι ὁ χρυσὸς εἶχε διεισδύσῃ εἰς ἱκανὸν βάθος ἐντὸς τοῦ μολύβδου. Φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν συνεπαφὴν τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ μολύβδου τελεῖται βραδεῖα τοῦ πρώτου ἐξαέρωσις.

Ὁ 20ὸς Αἰών.

Ἐν ἀγγλικὸν περιοδικὸν ἀπηύθυνεν ἐρωτήσεις πρὸς διασήμους ἐπιστήμονας περὶ τῶν ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων, τὰς ὁποίας θὰ ἴδῃ ἡ ἀνθρωπότης συντελουμένας κατὰ τὸν 20ὸν αἰῶνα.

Αἱ μᾶλλον ἄξιαι λόγου προρρήσεις εἶνε αἱ ἑξῆς:

Ὁ σὶρ Νόρμαν Λόκυερ, διευθυντὴς τοῦ μουσείου τοῦ Κέσσιγκτων: — Διὰ τῆς ἐξετάσεως τῶν ἡλιακῶν κηλίδων θὰ κατορθωθῇ νὰ προλέγωνται πολὺ πρὸ τῆς ἐνσκήψεως αὐτῶν αἱ περίοδοι τοῦ λιμοῦ εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τῆς ξηρασίας εἰς τὴν Αὐστραλίαν.

Ὁ σὶρ Τζὼν Πρέσε, συνεφευρέτης τοῦ ἄνευ σύρματος τηλεγράφου μετὰ τοῦ Μαρκόνη: — Θὰ καταστῇ κοινὴ ἡ χρῆσις τῆς ἀεροπορίας.

Ὁ Μπάρρη: — Θ' ἀποθηκεύεται ἡ βροχὴ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὀρέων καὶ θὰ μετασχηματίζεται εἰς κινητήριον πίεσιν, ἀντικαθιστῶσα τὴν δύναμιν τοῦ ἄνθρακος.

Ὁ Μπερτελώ: —Αἱ τροφαὶ θὰ κατασκευάζωνται χημικῶς καὶ θὰ καταστῶσι περιττὰ τὰ ἐστιατόρια καὶ οἱ μάγειροι.

Ὁ Θωμᾶς Βυράν: —Θεραπεία τοῦ καρκίνου καὶ τῆς φθίσεως διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς βακτηριολογίας. Γενικὴ ὑπὸ τῆς ἰατρικῆς ἐφαρμογὴ τῶν ἀκτίνων τοῦ Ραϊντγκεν καὶ τοῦ ὑπνωτισμοῦ.

Ἡ περιουσία τῆς Βικτωρίας.

Ἐκτὸς τῆς βασιλικῆς ἐπιχορηγήσεως, ἥτις ἀνήρχετο εἰς 12 περίπου ἑκατομμύρια φράγκων, ἡ Βασίλισσα ἐλάμβανεν ἔτι ὑπὸ τὴν ἰδιότητα αὐτῆς ὡς χήρας τοῦ πρίγκιπος Ἀλβέρτου τὴν ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου ὁρισθεῖσαν δι' αὐτὴν χορηγίαν 30,000 λιρῶν ἐτησίως. Αἱ οἰκονομίαι τῆς Βασιλίσσης ἐκ τῶν ἐτησίων αὐτῆς προσόδων ὑπερέβαινον τὰ 4 ἑκατομμύρια, εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι τὰ ποσὰ ταῦτα ἐπὶ 64 ἔτη ἀποταμιευόμενα ἀναβιβάζουσι σήμερον τὴν περιουσίαν εἰς 260 ἑκατομμύρια φράγκων. Ἀλλὰ πλὴν τούτων ἡ Βασίλισσα ἐλάμβανε συχνὰ καὶ γενναῖα κληροδοτήματα τῶν πιστῶν της ὑπηκόων, τὰ ὁποῖα σήμερον ἀποτελοῦσι τὸ στρογγύλον ποσὸν τῶν 50 ἑκατομμυρίων φράγκων. Ἀφ' ἑτέρου τὸ κράτος καὶ τὸ Κοινοβούλιον ἐμερίμνα νὰ ὁρίζῃ πάντοτε ὑπὲρ τῶν τέκνων καὶ τῶν ἐγγόνων τῆς Βασιλίσσης γενναῖα χορηγήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ τοῦ πρίγκιπος τῆς Οὐαλλίας καὶ νῦν βασιλέως τῆς Ἀγγλίας ἀνήρχετο εἰς 100 χιλ. λίρας στερλίνας ἐτησίως. Ἐπειδὴ ὁ δημόσιος θησαυρὸς γενναίως συνεισέφερεν ὑπὲρ τῶν οἰκογενειακῶν ἀναγκῶν τῆς Ἀνάσσης, ἡ ἰδιωτικὴ περιουσία της ὄχι μόνον ἄθικτος διετηρήθη, ἀλλὰ καὶ ηὔξανε σὺν τῷ χρόνῳ. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ τὰ ἑξῆς: Ἐν πρώτοις ἡ κολοσσιαία ἀξία τοῦ εἰς κοσμήματα καὶ σκεύη κατειργασμένου χρυσοῦ, ὅστις ἀνήκει εἰς τὸν οἶκον τῆς Ἀνάσσης καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀξία ὑπολογίζεται εἰς 30 ἑκατομμύρια. Ἔπειτα ἔρχεται ὁ ἀνεκτίμητος εἰς πολυτίμους λίθους, εἰς μεγάλης ἀξίας εἰκόνας καὶ εἰς ἄλλα βαρύτιμα ἀντικείμενα πλοῦτος. Ἐν γένει τὸ ὁλικὸν ποσὸν τῆς περιουσίας τῆς Βασιλίσσης Βικτωρίας ὑπολογίζεται εἰς 500 ἑκατομμύρια φράγκων.

Νέα ποινὴ διὰ τοὺς φονεῖς.

Εἰς τὴν πολιτείαν Ὄχιο τῆς Ἀμερικῆς εἰσήχθη νόμος, διὰ τοῦ ὁποίου καταργεῖται ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου, ὡς ἐλάχιστα συντελοῦσα εἰς ἠθοποίησιν τῆς κοινωνίας. Ὁ δολοφόνος καταδικάζεται ἁπλούστατα εἰς τὸ νὰ ἐργάζεται ἐφ' ὅρου ζωῆς εἰς τὰς φυλακὰς πρὸς συντήρησιν τῆς οἰκογενείας τοῦ φονευθέντος. Αὕτη θεωρεῖται ὡς ἡ μεγαλητέρα τιμωρία, τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ ἐπιβάλῃ εἰς κακοῦργον.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Τὰ νωπὰ αὐγά.

Εἶνε γνωστὸς καὶ κοινὸς ὁ τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου δοκιμάζονται τὰ νωπὰ αὐγὰ ἐντὸς ὕδατος καὶ ὅσα ἐπιπλέουν ἀπορρίπτονται.

Εἰς τὴν Δανίαν ὅμως, ὅπου τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τῶν αὐγῶν ἔχει τεραστίας διαστάσεις, ἐφευρέθη μηχάνημα πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς νωπότητος τῶν αὐγῶν. Τὸ μηχάνημα τοῦτο ἀποτελεῖται ἀπὸ κιβώτιον ὑψηλὸν ἐν εἴδει σκοτεινοῦ θαλάμου. Τὰ αὐγὰ τεθειμένα ἐπὶ ξυλίνου δίσκου, ἐλαφρῶς κεκλιμένου, εἰσέρχονται εἰς μικρὰς αὐγοθήκας, συνδεδεμένας πρὸς ἀλλήλας ἀρθρωτικῶς καὶ ἀποτελούσας συσκευὴν στρεφομένην ὁμοίαν πρὸς τὰ γνωστὰ μαγγανοπήγαδα. Οὕτω τὰ αὐγὰ εἰσέρχονται εἰς τὸν σκοτεινὸν θάλαμον. Ὁ ἐξετάζων, ἀντὶ νὰ παρατηρῇ εἰς τὸ φῶς τὰ αὐγὰ ἓν πρὸς ἕν, ρίπτει μόνον διὰ καταλλήλου θυρίδος ἓν βλέμμα ἐπὶ ὁλοκλήρου τῆς σειρᾶς αὐτῶν, ἥτις διέρχεται βραδέως ἐντὸς τοῦ σκοτεινοῦ θαλάμου ἄνωθεν λυχνίας καὶ ἀφαιρεῖ τὰ σκιερὰ καὶ ἐπομένως χαλασμένα.

ΑΘΗΝΑΙ, ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ,,—2817